

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΠΕΙΡΑΙΑ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Παπαδοπούλου Νικολέτα Α.Μ. 13457

Το ελληνικό δημογραφικό πρόβλημα

Επιβλέπων Καθηγητής : Πατσίκας Στέλιος

Πτυχιακή εργασία

Εισαγωγή

Στην εποχή μας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η μικρή μας πατρίδα είναι πολλά και δυστυχώς δυσεπίλυτα. Όπως γνωρίζουμε όλοι πολλά καλά, τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει μπει στο μάτι του κυκλώνα, εξ αιτίας των μεγάλων και χρόνιων οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει, τα οποία είχαν ως απώτερο αποτέλεσμα, τον δημοσιονομικό εκτροχιασμό της χώρας.

Ανεργία, συρρίκνωση της αγοράς εργασίας, φτώχεια, ανέχεια, μείωση μισθών και πείνα, είναι μερικά μόνο από τα μείζον προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Πέραν από τα προφανή αυτά ζητήματα, η οικονομική αστάθεια μιας χώρας, δημιουργεί και άλλα προβλήματα, τα οποία εκ πρώτης όψεως να μην φαίνεται ότι προκαλούνται από την δύσκολη αυτή οικονομική συγκυρία.

Η πληθυσμιακή μείωση των κατοίκων της χώρας μας είναι ένα από τα προβλήματα αυτά. Όταν αναφερόμαστε σε πληθυσμιακή μείωση, αυτό μπορεί να μεταφραστεί σε πολλούς και διάφορους όρους. Μετανάστευση, υπογεννητικότητα, μείωση της φυσικής γονιμότητας, απότομη και ραγδαία αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού κτλ. Οι πιο πάνω όροι έχουν ένα κοινό στοιχείο, αφορούν και έχουν ως αποτέλεσμα την ραγδαία μείωση του Ελληνικού πληθυσμού.

Και φυσικά, όπως συμβαίνει σε πολλά γεγονότα στη ζωή, τα φαινόμενα αυτά ακολουθούν ξεκάθαρα μια “κυκλική πορεία”, δηλαδή παραδείγματος χάρη, η υπογεννητικότητα οδηγεί στην σταδιακή γήρανση του πληθυσμού με αποτέλεσμα την περαιτέρω ελαχιστοποίηση των γεννήσεων. Επίσης η μετανάστευση των νέων Ελλήνων στο εξωτερικό, μειώνει τον αριθμό των νέων ζευγαριών που ζουν εντός των συνόρων, με αποτέλεσμα η φυγή αυτή των χιλιάδων Ελλήνων, να έχει ως επακόλουθο τη μείωση των οικογενειών και άρα την ακόμη μεγαλύτερη συρρίκνωση του αριθμού των γεννήσεων.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα, είναι πολύ επικίνδυνο και θα μπορούσε να αποτελέσει μέχρι και απειλή, ως προς την φυσική επιβίωση του Ελληνικού στοιχείου. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα εθνοτήτων οι οποίες έχουν χαθεί στο πέρασμα των αιώνων λόγω τέτοιων προβλημάτων. Σπουδαίοι πολιτισμοί με ιστορία πολλών ετών χάθηκαν γιατί

δεν μπόρεσαν να λύσουν ανάλογα προβλήματα με αυτά που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρας μας.

Στην εργασία αυτή, σκοπός μας είναι να παρουσιάσουμε, τις μεγάλες αυτές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουμε, να προσπαθήσουμε να βρούμε τη ρίζα του κάθε προβλήματος, και να καταθέσουμε προτάσεις για υπερκέραση του. Οι προκλήσεις αυτές δεν θα μπορούσαν να ήταν άλλες από την μετανάστευση και την υπογεννητικότητα. Το εγχείρημα μας, δεν είναι καθόλου εύκολο γιατί γνωρίζουμε ότι το αντικείμενο της έρευνας μας, αφορά ουσιαστικά τον πυρήνα της ύπαρξης μας ως κοινωνία.

Αρχικά θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε τις βαθύτερες ρίζες του κάθε προβλήματος, μέσω της ιστορικής ανασκόπησης του , ενώ θα καταθέσουμε και τα αίτια τα οποία το έχουν προκαλέσει, αλλά και τις συνέπειες που έχουν προκληθεί από αυτό.

Στη συνέχεια θα εμβαθύνουμε στην ανάλυση των προκλήσεων αυτών, αναφέροντας όλα τα στοιχεία που συνδέονται με την ουσία του, στην προσπάθεια μας να δημιουργήσουμε μια σφαιρική εικόνα, γύρω από το πρόβλημα. Τέλος αφού αναλύσουμε και κατανοήσουμε τη κατάσταση, θα προσπαθήσουμε όπως αναφέραμε και πιο πάνω, να καταθέσουμε τις προτάσεις μας για επίλυση του προβλήματος αυτού.

Είναι πολύ σημαντικό για μια μελέτη η οποία ερευνά ένα πρόβλημα, αφού το πρόβλημα εντοπιστεί αναλυθεί και κατανοηθεί, τότε να είμαστε σε θέση, μέσα από τα στοιχεία που βρήκαμε και παραθέσαμε, αλλά και γενικότερα μέσα από τη γνώση που αποκτήσαμε για το θέμα, να καταθέσουμε τις δικές μας ιδέες για πιθανές “εξόδους διαφυγής” από αυτό το δαιδαλώδες ζήτημα, που όπως αναφέραμε και πιο πάνω, απειλεί ευθέως την ύπαρξη μας ως κοινωνία.

Περιεχόμενα

❖ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο.....ΣΕΛ6

1.ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.1 Αίτια υπογεννητικότητας

1.2 Συνέπειες υπογεννητικότητας

Κεφάλαιο 2^ο.....ΣΕΛ11

2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

2.1 Ιστορικό πλαίσιο

2.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός

2.3 Είδη μετανάστευσης

2.4 Αίτια μετανάστευσης

Κεφάλαιο 3^ο.....ΣΕΛ20

3.ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

3.1 Ελληνική μετανάστευση σε Γερμανία,Αυστραλία- Αμερική

3.2 Έρευνα πεδίου KappaResearch

Κεφάλαιο 4^ο.....ΣΕΛ32

4.1 Αύξηση θνησιμότητας – Μείωση προσδόκιμου ζωής

4.2 Γήρανση του πληθυσμού

Κεφάλαιο 5^ο.....ΣΕΛ35

5.1 Εξέλιξη του πληθυσμού –Ενδότερη ανάλυση

5.2 Προοπτικές στην Ελλάδα και στις χώρες της Ε.Ε. – Εκτιμήσεις της Eurostat έως το 2050

Κεφάλαιο 6^ο.....ΣΕΛ41

6.1 Προτάσεις για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος

6.2 Συμπεράσματα

❖ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Βιβλιογραφία

Πρόλογος

Δημογραφία - Δημογραφικό πρόβλημα

Δημογραφία είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη στατιστική μελέτη του πληθυσμού για να διαπιστώσει το σύνολο των κατοίκων, τη σύνθεση του , τις μεταβολές του και όλα τα φαινόμενα που τις προκαλούν. Σκοπός της μελέτης είναι η συναγωγή συμπερασμάτων για την βελτίωση των πληθυσμών και λήψη μέτρων για την αποτροπή επιζήμιων συνεπειών που ακολουθούν συνήθως τις διάφορες δημογραφικές μεταβολές.

Το δημογραφικό πρόβλημα άρχισε να απασχολεί τις αρχές της Ελλάδας από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Ήδη την περίοδο εκείνη το φαινόμενο της δημογραφικής κατάρρευσης του Ελληνικού πληθυσμού είχε αρχίσει να εμφανίζει πλέον ενδείξεις μόνιμης εγκατάστασης.

Από τότε εκπονήθηκαν, και είδαν το φως της δημοσιότητας, αρκετές αξιόλογες έρευνες, όπου εκτίμησαν με σχετική μόνον αξιοπιστία τις αιτίες του και πρότειναν ανάλογους ατελείς τρόπους αντιμετώπισης.

Εκτός από το μεγάλο πρόβλημα της μετανάστευσης χιλιάδων Ελλήνων στο εξωτερικό, η Ελλάδα αντιμετωπίζει και μεγάλο πρόβλημα υπογεννητικότητας. Η ραγδαία μείωση στις γεννήσεις θα έχει δυστυχώς τραγικές επιπτώσεις και για τη χώρα, αλλά και για τον Ελληνισμό γενικότερα. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε όλες τις παραμέτρους που αφορούν το φλέγον αυτό ζήτημα, και θα προσπαθήσουμε, μέσα από την παράθεση στοιχείων να το κατανοήσουμε στην πραγματική του μορφή.

Οι μεταβολές του πληθυσμού αποτελούν αναμφίβολα ένα ιδιαίτερα σημαντικό πεδίο επιστημονικής έρευνας. Έχει παρατηρηθεί ένα αυξημένο ενδιαφέρον για τις μελλοντικές δημογραφικές εξελίξεις τις τελευταίες δεκαετίες. Αν και η σημασία του δημογραφικού είναι μεγάλη, το ενδιαφέρον δεν εστιάζεται μόνο στο μέλλον του πληθυσμού από καθαρά δημογραφική σκοπιά, αλλά συνδέεται όλο και περισσότερο με τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, όπως αυτές προκύπτουν από τις πληθυσμιακές μεταβολές. Τα δημογραφικά προβλήματα γίνονται ολοένα και μεγαλύτερα, με κοινωνικούς και οικονομικούς αντίκτυπους.

Κεφάλαιο 1^ο

1.Υπογεννητικότητα – ορισμός

Υπογεννητικότητα είναι ο μειωμένος αριθμός γεννήσεων σε μία χώρα , ιδιαίτερα όταν αυτός ο αριθμός είναι μικρότερος ή όχι σημαντικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο αριθμό των θανάτων. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα δημοσιογραφικά στοιχεία για το 2012 που δόθηκαν στην δημοσιότητα στα τέλη του 2013 από την Eurostat , ο δείκτης γεννητικότητας στην Ελλάδα κατρακύλησε στις εννέα γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους με τον αντίστοιχο αριθμό το 1980 να είναι 15,36.Όταν σε μια χώρα οι γυναίκες γεννάνε λιγότερα παιδιά από δυο, υπάρχει τεράστιος κίνδυνος, καθώς πολύ απλά όταν οι δυο γονείς μεγαλώσουν και φύγουν από τη ζωή, δεν έχουν γεννηθεί δύο παιδιά τα οποία αριθμητικά τουλάχιστον θα τους έχουν “αντικαταστήσει”.

Φυσικά, πρέπει να τονίσουμε ότι το 2 θεωρείται το ελάχιστο όριο, δηλαδή τα δυο παιδιά σε μια οικογένεια,ώστε να μπορούν να “αναπληρώσουν” την απώλεια των γονιών τους, εφόσον η δική τους ζωή πρώτα, εξελιχθεί ομαλά. Το σημειώνουμε αυτό, γιατί όπως δυστυχώς γνωρίζουμε, τα πράγματα στη ζωή δεν έρχονται πάντοτε όπως τα θέλουμε και έχουμε υπολογίσει, και είναι δυνατό κάποιο από τα παιδιά κατά τη διάρκεια της ζωής του να “φύγει”, πριν από τους δύο γονείς.

Γνωρίζουμε ότι το ζήτημα είναι ευαίσθητο και στενάχωρο, δυστυχώς όμως η στατιστική δεν χωράει συναισθηματισμούς, και η συγκεκριμένη ατυχής συγκυρία έπρεπε να αναφερθεί, για σκοπούς σφαιρικής επισκόπησης του θέματος.

Αν και όπως καταλαβαίνουμε το πρόβλημα είναι πολύ εύκολο να το κατανοήσουμε, γιατί πρόκειται περί απλών μαθηματικών, εντούτοις η φύση του είναι τέτοια που καθιστά την επίλυση του πολύ δύσκολη για κάθε κρατική αρχή. Αναφορικά με τη δική μας χώρα, τα δεδομένα είναι πραγματικά απογοητευτικά έως και απελπιστικά. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία το έτος 2012, οι γεννήσεις στην Ελλάδα έφθασαν τις 100.371 ενώ το 2011 είχαν φθάσει στις 106.428 ,παρουσιάστηκε δηλαδή ποσοστό μείωσης 5,69%. Οι θάνατοι αντίθετα για το έτος 2012 παρουσίασαν αύξηση 5% , όπου ανήλθαν από τους 116.670 ,έναντι τους 111.099 για το 2011.

Το πρόβλημα αυτό χρήζει σοβαρής αντιμετώπισης, γιατί αν η κατάσταση συνεχισθεί ως έχει, και ειδικότερα αν ο ρυθμός γεννήσεων μειωθεί ακόμη περισσότερο, η

χώρα θα αντιμετωπίσει πολλούς κινδύνους. Να αναφέρουμε ενδεικτικά, ότι αυτή τη στιγμή ο ρυθμός γεννήσεων στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερος από τον ελάχιστο για την συνέχιση και επιβίωση του Ελληνισμού γενικότερα.

Στη συνέχεια της εργασίας, θα κυριότερα αίτια που την προκαλούν, την κατάσταση που επικρατεί σήμερα, μέχρι και τις συνέπειες που επιφέρει.

1.1 Αίτια υπογεννητικότητας

Τα κυριότερα αίτια που προκαλούν την μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας είναι τα εξής :

- Η νέα δομή της ελληνικής κοινωνίας, δημιούργησε συνθήκες διαβίωσης διαφορετικές από εκείνες που υπήρχαν στις αρχές του αιώνα μας , όπου κυριαρχούσαν τα γνωρίσματα της αγροτικής οικογένειας όπου τα παιδιά ήταν απαραίτητα, για τις αγροτικές εργασίες διότι όπως έλεγε και το κοινό ρητό «Όσο περισσότερα παιδιά τόσο το καλύτερο».
- Το σπίτι δεν είναι πια ο χώρος εργασίας. Η μητέρα όπως και ο πατέρας τις περισσότερες φορές είναι εργαζόμενοι σε χώρους μακριά από το σπίτι. Έτσι η ανατροφή των παιδιών έγινε πολύ πιο δύσκολη.
- Ο μέσος όρος ηλικίας γάμου ολοένα και αυξάνεται σε σχέση με το παρελθόν, με αποτέλεσμα να μειώνονται και τα περιθώρια γονιμότητας.
- Μέχρι και η επαγγελματική κατάρτιση των υποψήφιων γονιών αναβάλλουν συχνά τη δημιουργία οικογένειας.
- Η ζωή στις πολυκατοικίες, τα ακριβά ενοίκια και η έλλειψη χώρου δεν ευνοούν την συνύπαρξη πολλών ατόμων στον ίδιο χώρο, ιδιαίτερα στις μεγαλουπόλεις.
- Η θεαματική μείωση της παιδικής θνησιμότητας λειτούργησε αντίστροφα και δημιούργησε αίσθημα ασφάλειας στους γονείς.
- Η αποκοπή από τις παραδόσεις και από τις αντιλήψεις των προηγούμενων γενεών που ευνοούσαν την πολυτεκνία.

- Ο καταναλωτισμός ανέβασε πολύ το επίπεδο ζωής, επομένως και τις ανάγκες των παιδιών, γεγονός που μεταφράζεται για τους γονείς, ως περισσότερα έξοδα.
- Οι αυξημένοι κοινωνικοί κίνδυνοι καλλιέργησαν περισσότερο το αίσθημα της ευθύνης των γονιών, αλλά και το φόβο.

1.2 Συνέπειες υπογεννητικότητας

Δυστυχώς όμως το πολυσύνθετο αυτό ζήτημα της υπογεννητικότητας, δεν θα μπορούσε να μην έχει τεράστιες αρνητικές συνέπειες για τη χώρα. Συνέπειες οι οποίες κτυπούν την καρδιά της χώρας μας πλήττοντας πολλά και σημαντικά σημεία του κράτους. Οι αρνητικότερες συνέπειες της υπογεννητικότητας είναι :

- Σε ότι αφορά την οικονομία, μειώνεται ο αριθμός εκείνων που μπορούν να εργαστούν και να συμβάλουν έτσι στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.
- Σε κοινωνικό επίπεδο επηρεάζεται άμεσα το κράτος πρόνοιας από την υπογεννητικότητα. Σε μια κοινωνία που οι εργαζόμενοι μειώνονται λόγω της μείωσης του πληθυσμού της χώρας, και οι συνταξιούχοι αυξάνονται, τα ασφαλιστικά ταμεία και γενικότερα το κράτος πρόνοιας συρρικνώνεται.
- Σε εθνικό επίπεδο, σε μια χώρα η οποία αντιμετωπίζει πολλούς και διάφορους εξωτερικούς κινδύνους, η έλλειψη δυναμικού το οποίο θα τίθετο στην υπηρεσία της πατρίδας, είναι μείζων πρόβλημα.

Η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού της Ελλάδας ανάμεσα στις δύο τελευταίες απογραφές ήταν η χαμηλότερη που σημειώθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου. Η φυσική κίνηση του πληθυσμού στην Ελλάδα εξελίσσεται πτωτικά ιδιαίτερα από το 1998 και ύστερα. Έκτοτε, δεν έχει υπάρξει σημαντική ανάκαμψη, στοιχείο το οποίο

υποδηλώνει ότι η θετική απόλυτη ή σχετική μεταβολή στο μέγεθος του πληθυσμού, οφείλεται αποκλειστικά στην εγκατάσταση αλλοδαπών μεταναστών στη Ελλάδα.

Σύμφωνα με τους πίνακες επιβίωσης της ΕΣΥΕ, η προσδοκώμενη ζωή στην Ελλάδα το 2001, ήταν 75,4 έτη για τους άνδρες και 80,7 έτη για τις γυναίκες, τιμές οι οποίες δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με το σύνολο των χωρών της ΕΕ-15 (75,3 έτη για τους άνδρες και 81,4 έτη για τις γυναίκες). Αντίθετα, στην ΕΕ-25 οι τιμές είναι σημαντικά χαμηλότερες (69,9 για τους άνδρες και 78 για τις γυναίκες). Επίσης, η μείωση των γεννήσεων από το 1980 και μετά είναι ραγδαία.

Στην Ελλάδα, τη δεκαετία του '90 σημειώνονταν περίπου 100.000 γεννήσεις ζώντων παιδιών ανά έτος, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει έναν από τους χαμηλότερους δείκτες στιγμιαίας ή ολικής γονιμότητας στην ΕΕ (1,29 παιδιά/ γυναίκα το 2005). Οι αντίστοιχες τιμές της τελικής γονιμότητας μιας γενεάς αν και εμφανίζονται υψηλότερες, ωστόσο κυμαίνονται και αυτές κάτω από το επίπεδο ανανέωσης των γενεών.

Διαπιστώνεται ταυτόχρονα ότι οι γυναίκες στη χώρα μας αποκτούν συνεχώς λιγότερα παιδιά, ενώ τα γεννούν σε μεγαλύτερες ηλικίες. Όσον αφορά στις γεννήσεις εκτός γάμου, αυτές συνιστούν ένα μικρό μόνο ποσοστό των συνολικών γεννήσεων στη χώρα μας (περίπου 4,3% το 2001), διαφοροποιώντας την από τις άλλες χώρες της ΕΕ και κυρίως τις Σκανδιναβικές χώρες.

Οι γάμοι λαμβάνουν χώρα όλο και πιο σπάνια, ενώ τα αδρά ποσοστά διαζυγίων παρουσιάζουν αυξανόμενη τάση, παρ' όλο που τα επίπεδά τους στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα χαμηλά σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0 έως 14 ετών συρρικνώνεται, ενώ η τιμή του δείκτη γήρανσης το 2001 υπήρξε μία από τις υψηλότερες. Οι δείκτες εξάρτησης παιδιών και ηλικιωμένων εξελίσσονται αμφίδρομα με τον πρώτο να κινείται πτωτικά και τον δείκτη ηλικιωμένων να μεγεθύνεται.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στα δημογραφικά δεδομένα συμβάλλουν προς μία επιδείνωση της υφιστάμενης δημογραφικής εικόνας. Οι γεννήσεις αναβάλλονται και μειώνονται, το ποσοστό των ηλικιωμένων αυξάνεται, οι γάμοι γίνονται πιο σπάνια, ενώ τα διαζύγια, έστω και αν είναι συγκρατημένα στη χώρα μας, αναμένεται να αυξηθούν στο μέλλον.

Το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας έχει χρονολογική αφετηρία πολλά έτη πριν. Η εικόνα που αποκομίζουμε από την επισκόπηση των σχετικών δεικτών δεν φαίνεται να δείχνει κάποια τάση βελτίωσης, ενώ τα οποιαδήποτε μέτρα δημογραφικής πολιτικής δεν φαίνεται μέχρι στιγμής να έχουν συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών αυξάνεται, αν και το ποσοστό τους, ιδίως στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, κυμαίνεται προς το παρόν σε χαμηλά επίπεδα. Μεταξύ αυτών που έχουν εξαρτώμενα παιδιά, το 50% έχει μόνο ένα παιδί. Η Ελλάδα, μαζί με άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, και κυρίως την Ισπανία, θα είναι από τις πλέον γερασμένες της ΕΕ-25 το 2050. Ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων το 2050 θα καταγράψει μία μέγιστη τιμή, ενώ ο δείκτης εξάρτησης νέων θα είναι ιδιαίτερα χαμηλός

Κεφάλαιο 2^ο

2.ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

2.1 Ιστορικό πλαίσιο

Μέσα σε όλη την πορεία του ανθρώπου, η μετανάστευση αποτελεί ένα σημαντικό φαινόμενο της ανθρώπινης ζωής. Από καταβολής κόσμου, ο άνθρωπος μετακινείται από τόπο σε τόπο αναζητώντας πιο ευνοϊκούς τρόπους επιβίωσης.

Σε γενικές γραμμές, οι άνθρωποι που ζούσαν σε μέρη που περιστοιχίζονταν από βουνά σε σχέση με τις πεδιάδες δεν μετακινούνταν τόσο συχνά καθώς τα εμπόδια ήταν περισσότερα. Προτιμούσαν έτσι, να μετακινηθούν πηγαίνοντας από παραθαλάσσια μέρη αντί να τα διασχίσουν ή προτιμούσαν ν' ακολουθήσουν τις όχθες των ποταμών περνώντας μέσα από κοιλάδες.

Παρατηρείται, έντονα κυρίως, μετακινήσεις των πληθυσμών περισσότερο προς τα δυτικά. Αυτή η μετακίνηση των λαών και των εθνών οφειλόταν συνήθως, στην αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και θρησκευτικής ή πολιτικής ελευθερίας. Γενικά προκύπτει ότι, η μετανάστευση από απόψεως κατοίκων, γλώσσας και εθνικής ταυτότητας έχει αλλάξει ριζικά την σύνθεση ολόκληρων χωρών και ηπείρων.

Η μετανάστευση στην νέα της μορφή, που γίνεται κυρίως για οικονομικούς λόγους, εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονη με την έναρξη της εκβιομηχάνισης. Στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα πάνω από 100 εκατομμύρια άτομα μετανάστευσαν από την μια χώρα στην άλλη. Μεγάλη μεταναστευτική κίνηση παρατηρείται απ' όλα τα μέρη του κόσμου, όπου πολλές χιλιάδες ανθρώπων μετακινούνται στον Νέο Κόσμο με τις απέραντες εκτάσεις εύφορης γης και την αλματώδη βιομηχανική ανάπτυξη που έχει ανάγκη από πολλά εργατικά χέρια.

Η ιστορία της νεοελληνικής μετανάστευσης, με την έννοια της μετοίκησης είναι τόσο παλιά, όσο παλιά είναι και η ιστορία μας. Οι Έλληνες φαίνεται πως πάντα αποζητούσαν καινούριες πατρίδες με παραδοσιακούς προορισμούς όπως τον Εύξεινο Πόντο, τα Ανατολικά της Μεσογείου, τα νότια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και κάποια κέντρα της Δυτικής Ευρώπης, που αργότερα βέβαια έγιναν οι πυρήνες μιας ισχυρής αλλά και πολυπληθούς διασποράς.

Ωστόσο από τα τέλη τον περασμένου αιώνα οι αναζητήσεις κατευθύνονταν ακόμα πιο μακριά ,καταργώντας τα νοητά σύνορα των ωκεανών, με κύριους αποδέχτες την Αμερική και την Αυστραλία. Η Αμερική έγινε η χώρα που δέχτηκε τη μεγαλύτερη μεταναστευτική ροή, γεγονός που βοήθησε πάρα πολύ στην δημιουργία της πανίσχυρης αμερικανικής οικονομίας.

Η Ελλάδα από την άλλη υπήρξε από τις χώρες που πρόσφερε και εκείνη στις Η.Π.Α το περισσότερο δυναμικό της καθώς από το 1900 έως το 1921 μετανάστευσαν συνολικά 384.00 άτομα.

Η υπερπόντια αυτή μεταναστευτική δύναμη αναχαιτίστηκε όμως μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, με τα περιοριστικά μέτρα που έλαβε για να εμποδίσει την εισροή και άλλων ξένων μεταναστών, η κυβέρνηση των Η.Π.Α το 1920.

Τα κενά που δημιούργησε όμως η υπερπόντια αυτή μετανάστευση ήλθε να καλύψει, στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που μετακινήθηκε με την Μικρασιατική καταστροφή. Συνολικά την περίοδο αυτή επέστρεψαν στην χώρα πάνω από 1.300.000 πρόσφυγες. Οι επιπτώσεις δε, του μεγάλου αυτού αριθμού των προσφύγων ήταν μακροπρόθεσμα πολύ θετικές καθώς, οι πιο πολλοί ήταν κάτοικοι πόλεων (Επιστήμονες, Έμποροι, Τεχνίτες ή Εργάτες) που με την πείρα τους στην βιομηχανία, την βιοτεχνία, το εμπόριο και τις τραπεζικές συναλλαγές και αναζωογόνησαν την ελληνική οικονομία.

Εμφανίστηκαν έτσι, την περίοδο του μεσοπολέμου, πολλές βιομηχανίες που αύξησαν τις ευκαιρίες για απασχόληση των εργατών που έμεναν σε αδράνεια ή υποαπασχόληση, μειώνοντας παράλληλα την επιθυμία πολλών να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες καθώς, είναι γεγονός ότι, την περίοδο αυτή, με τα πλούσια μεταναστευτικά εμβάσματα από τις Η.Π.Α υπήρχε έντονο το συναίσθημα της ξενιτιάς Στην αναχαίτιση του υπερπόντιου αυτού μεταναστευτικού ρεύματος συντέλεσε πολύ με τις καταστρεπτικές του συνέπειες, ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος. Από το 1950 αρχίζει έτσι πάλι, η μετακίνηση κυρίως, προς την Αμερική, την Αυστραλία και τον Καναδά, λόγω της υποαπασχόλησης και της ανεργίας στην χώρα πολλών Ελλήνων.

Τα μεταπολεμικά χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου βρήκαν την Ελλάδα να “αιμορραγεί” από την απώλεια του εργατικού δυναμικού της, μιας και μεγάλος αριθμός Ελλήνων εγκατέλειπαν τη χώρα με προορισμό αναπτυγμένες οικονομίες του Βορρά και υπερπόντιων χωρών προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών απασχόλησης και διαβίωσης.

Τα κράτη αυτά προσέλκυσαν έτσι, πολλούς Έλληνες όχι μόνο για τα ημερομίσθια που ήταν αρκετά υψηλά, αλλά και γιατί βρίσκονταν πιο κοντά στην πατρίδα και με τις συχνότερες επισκέψεις μετριαζόταν η νοσταλγία των ξενιτεμένων ενώ η μετακίνηση τους στοίχιζε λιγότερο.

Η μεγαλύτερη όμως απορρόφηση του ελληνικού εργατικού δυναμικού έγινε από την Γερμανία. Γενικά, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, από το 1995 και μετά μετανάστευσαν στην Ευρώπη πάνω από 750.000 άτομα, το 80% των οποίων εγκαταστάθηκαν στην Δ. Γερμανία και το 4% στην Ιταλία ενώ, ένα πολύ μικρό αριθμό συγκέντρωσαν άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το φαινόμενο αυτό μερικώς, ερμηνεύεται από το γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης στις χώρες υποδοχής υποχώρησε και η οικονομική κατάσταση των χωρών αποστολής, όπως η Ελλάδα, βελτιώθηκε σημαντικά ευνοώντας τον επαναπατρισμό.

Να αναφέρουμε ότι ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα είχε αρχίσει να δέχεται μετανάστες από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας στα πλαίσια κάλυψης των αναγκών της σε φτηνό εργατικό δυναμικό.

2.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Ο ορισμός της μετανάστευσης δεν αποτελεί ένα εύκολο θέμα μιας και επηρεάζεται από ποικίλους ιδεολογικό-πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες καθώς και θεωρητικές προϋποθέσεις.

Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη.

Από την παράθεση αυτή των ορισμών καταδεικνύεται ότι μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται σαν μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Ο Borjas(καθηγητής Δημόσιας πολιτικής στο JohnF. KennedySchoolofGovernment του Χάρβαρντ) εντοπίζοντας τη δυσκολία που μπορούν να επιφέρουν οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, μιλάει για τη μετανάστευση διακρίνοντάς την με βάση “παράγοντες προσέλκυσης” (pull) ή “απώθησης” (push). Οι “παράγοντες προσέλκυσης” ήταν αυτές που καθόρισαν τον μεταναστευτικό χαρακτήρα στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα όπου οι μετανάστες αυτοεπιλέγονταν από τη χώρα υποδοχής τους και με βάση των αναγκών της σε εργατικό δυναμικό η χώρα επέλεγε διαμορφώνοντας μία πολιτική μετανάστευσης στηριζόμενη σε “συμβάσεις εργασίας” και διακρατικές συμφωνίες.

Η σημερινή πραγματικότητα όμως με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την δημογραφική έκρηξη, δημιουργεί τους “παράγοντες απώθησης” που καθορίζουν πλέον τις μεταναστατευτικές κινήσεις. Οι ίδιες περίπου δυσκολίες συναντώνται και στην προσπάθεια ορισμού της έννοιας μετανάστης. Το πώς οι διάφορες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες επηρεάζουν τους ορισμούς θα φανεί ευθύς παρακάτω.

Σύμφωνα λοιπόν με τη διεθνή βιβλιογραφία:

Αιτούντες άσυλο :είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Είναι άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και που η επιστροφή τους σε αυτές εγκυμονεί κινδύνους για την ακεραιότητά τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχουν το δικαίωμα να εργασθούν εκτός και εάν αποκτήσουν και την αντίστοιχη άδεια.

Πρόσφυγες: είναι αυτοί που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα.

Μετανάστες: Υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που έχουν εισέλθει νόμιμα ή παράνομα στην Ελλάδα με σκοπό την εγκατάσταση τους και την ανεύρεση εργασίας.

Ξένοι εργαζόμενοι : αναφερόμαστε σε αυτούς που εργάζονται στον αγροτικό ή τουριστικό τομέα σε εποχιακή βάση με άδεια εργασίας. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του ‘70 η κατηγορία αυτή ήταν ιδιαίτερα πολυπληθής στον βιομηχανικό τομέα με αντίστοιχη όμως μείωση κατά τη δεκαετία του ‘80.

2.3 Είδη μετανάστευσης

Προσεγγίζοντας το φαινόμενο της μετανάστευσης από γεωγραφικής άποψης, τα βασικά είδη της γεωγραφικής μετανάστευσης είναι η ατομική ή ομαδική, η εσωτερική ή εξωτερική, η εκούσια ή ακούσια (αναγκαστική) , προσωρινή ή μόνιμη, η ηπειρωτική ή υπερπόντια.

Πιο συγκεκριμένα,ατομική ή ομαδική έχουμε όταν μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων εγκαταλείπουν τον τόπο τους και εγκαθίστανται σε κάποιον άλλο. Επίσης, εσωτερική ή εξωτερική ονομάζεται η μετανάστευση που γίνεται στα όρια ενός κράτους ή πέρα απ' αυτό. Στην συνέχεια, η εκούσια ή αναγκαστική μετανάστευση γίνεται σκοπό να μειωθούν οι στερήσεις και ν' αυξηθούν οι απαιτήσεις των μεταναστών.

Συχνά όμως λόγω των πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων παρουσιάζεται το φαινόμενο της αναγκαστικής μετανάστευσης. Ακόμα, προσωρινή ή μόνιμη ονομάζεται η μετανάστευση που γίνεται σε ορισμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση των υποθέσεων, καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση της επανόδου. Όταν η μετανάστευση είναι αδύνατον να καθοριστεί χρονικά ή είναι αβέβαιης διάρκειας και δεν υπάρχει πρόθεση επανόδου από τον μετανάστη, τότε θεωρείται μόνιμη.

Σχετικά, η “Εθνική Στατιστική Υπηρεσία” της χώρας ορίζει σαν προσωρινή την μετανάστευση σε μια χώρα του εξωτερικού για παραμονή μικρότερη από ένα έτος ή την αναχώρηση λόγω ναυτολόγησης και σαν μόνιμη την μετάβαση σε μια ξένη χώρα για εγκατάσταση που διαρκεί πάνω από ένα έτος.Ηπειρωτική ή Υπερπόντια ανάλογα, με το αν στην μετακίνηση από χώρα σε χώρα, παρεμβάλλεται ή όχι θάλασσα και η χώρα της μετανάστευσης ανήκει σε άλλη ήπειρο. Σήμερα, γίνεται πιο επιλεκτική διάκριση ανάμεσα στις ενδοηπειρωτικές και διηπειρωτικές μεταναστεύσεις και διατηρείται πιο έντονη η εικόνα της ενότητας ή της ασυνέχειας της γεωγραφικής περιοχής όπου κινείται συνήθως ο μετανάστης.

Κλείνοντας, συχνά, γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα στην εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση. Τονίζεται όμως ότι, η αντιμετώπιση του διαχωρισμού αυτού είναι μάλλον άσχετη καθώς, κάποια είδη μετανάστευσης δεν υπάγονται σε καμιά από τις παραπάνω κατηγορίες και μερικά σημαντικά χαρακτηριστικά των μεταναστών παραμένουν τα ίδια, είτε μεταναστεύουν σε άλλη χώρα είτε σε άλλη πόλη της πατρίδας τους.

Η εσωτερική μετανάστευση όμως, χαρακτηρίζεται κυρίως από την «Αστυφιλία» που αφορά την μετακίνηση των ανθρώπων από την ύπαιθρο στα μεγάλα αστικά κέντρα, γεγονός που προκαλεί την αλματώδη αύξηση του πληθυσμού των πόλεων. Με τον όρο αυτό, προσδιορίζεται επίσης η αγάπη και η ροπή των ανθρώπων της υπαίθρου στις μεγάλες πόλεις, φαινόμενο που λαμβάνει τον χαρακτήρα της εσωτερικής μετανάστευσης και αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα αρκετά παλιό στην ιστορία του Πολιτισμού.

2.4 Αίτια μετανάστευσης

Η μετανάστευση, αν και πολύ παλιό φαινόμενο, πήρε στον 20ο αιώνα ιδιαίτερη σημασία, καθώς άλλαξε το status του ευρωκεντρικού μοντέλου, βασισμένο στο λίγο ως πολύ σε ένα ομοιογενές εθνικό κράτος. Ο Ravenstein (1889) ήταν από τους πρώτους που επιχειρήσαν να ερμηνεύσουν την μετανάστευση διατυπώνοντας κάποιες αρχές οι οποίες αφορούσαν προβλήματα υπερπληθυσμού, δυσμενές νομικό πλαίσιο, υψηλή φορολογία και αρνητικό κοινωνικό περιβάλλον και θέτοντας ως κυρίαρχο κίνητρο τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου.

Γενικά, θα μπορούσαμε, να πούμε ότι η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθεί στην διαφορά οικονομικής, πολιτικής (δημοκρατικής) και πολιτιστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της “περιφέρειας” σ’ ένα αιώνα που χαρακτηρίστηκε από συνεχή διεθνοποίηση, τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και διάδοση ιδεολογιών χειραφέτησης με αποτέλεσμα τις πολλαπλές κινητοποιήσεις των πληθυσμών.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την μετανάστευση και γενικότερα ωθούν τους πολίτες να μεταναστεύουν σχετίζονται τόσο με ευρύτερους οικονομικό-κοινωνικούς παράγοντες, όσο και με παράγοντες που σχετίζονται με το προφίλ της περιοχής και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Για παράδειγμα οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ χώρας – προορισμού και χώρας προέλευσης επηρεάζουν θετικά τη μετανάστευση.

Όσο αυξάνεται η διαφορά ανάμεσα στους μισθούς στη χώρα – προορισμού και στη χώρα προέλευσης, τόσο αυξάνεται η μετανάστευση. Η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στη

χώρα προορισμού και στη χώρα προέλευσης επηρεάζει εξίσου τη μετανάστευση. Όσο μειώνεται αυτή η απόσταση, αυξάνονται οι πιθανότητες των ατόμων για μετανάστευση.

Σύμφωνα με τον Borjas (1996) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων επηρεάζουν τη μετανάστευση. Για παράδειγμα η μετανάστευση είναι περισσότερο διαδομένη στους νέους και στους πιο μορφωμένους. Το άνοιγμα των οικονομιών και γενικότερα ο διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τη μετανάστευση. Κατά κανόνα η μετανάστευση διευκολύνεται στα πλαίσια ενός περισσότερο ανοικτού διεθνούς συστήματος, στο βαθμό που οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να αναζητούν εξειδικευμένη εργασία από τις φτωχότερες χώρες.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι παράγοντες που επηρέασαν τη μετανάστευση προς αυτή τη χώρα είναι η γεωγραφική της θέση, η σχετική αντικειμενική αδυναμία αξιόπιστου ελέγχου των συνόρων, λόγω της μορφολογίας του εδάφους, το μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας, εκεί οι μετανάστες μπορούν να απασχοληθούν ευκολότερα και γρηγορότερα απ' ό,τι στην επίσημη οικονομία, και η δομή της ελληνικής οικονομίας που σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας στηρίζεται στην εργασία, δηλαδή είναι εντάσεως εργασίας.

Συνοψίζοντας, να αναφέρουμε επιγραμματικά τις κυριότερες αιτίες που ωθούν τους ανθρώπους να επιλέγουν να φύγουν από τη χώρα, τους αναζητώντας μια καλύτερη ζωή. Τα σημαντικότερα αίτια είναι τα εξής:

- **Οι Πληθυσμιακές πιέσεις** καθώς, η έκταση της γης δεν ήταν συχνά αρκετή για να θρέψει τον πληθυσμό ενός τόπου και ανάγκαζε πολλούς να φύγουν. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συνήθως στα νησιά που η καλλιεργήσιμη γη περιορίζεται από την θάλασσα και η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί στην ανεπάρκεια των αγαθών.
- **Οι Φυσικές καταστροφές.** Οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός που καταστρέφουν τις καλλιέργειες εξαναγκάζουν συχνά τα άτομα να μετακινηθούν για εύρεση τροφής σε πιο γόνιμα περιοχές.
- **Η Θρησκευτική καταδίωξη .** Λέγεται ότι είναι στην ανθρώπινη φύση η προσπάθεια του ανθρώπου να πείθει τους αλλόθρησκους και να υιοθετεί την δική του ή να καταδιώκει και να προσπαθεί να εξολοθρεύσει κάποιους που δεν συμμορφώνονται. Χαρακτηριστικά παραδείγματα θρησκευτικής καταδίωξης υπάρχουν πολλά στην

ιστορία της ανθρωπότητας αρκεί, να σκεφτεί κανείς την δίωξη των Χριστιανών από του Ρωμαίους.

- **Τα Πολιτικά κίνητρα.** Οι μεταναστεύσεις με πολιτικά κίνητρα, που συναντώνται συχνά στην εποχή μας, συνέβαιναν ίσως από την εποχή της ανάπτυξης των πρώτων αυτοκρατοριών που ήταν αρκετά ισχυρές, ώστε να υποτάσσουν τις μειονότητες. Πρόσφατο παράδειγμα των πολιτικών κινήτρων μετανάστευσης αποτελούν οι Έλληνες που διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη της γης κατά την διάρκεια της δικτατορίας στην χώρα μας.
- **Τα Εργασιακά αίτια.** Η έλλειψη εργασίας στον τόπο τους αναγκάζει περιστασιακά πολλούς ανθρώπους να ξενιτεύονται σε τόπους που οι ευκαιρίες ανεύρεσης εργασίας είναι περισσότερες.
- **Τα Οικονομικά αίτια.** Πολλά άτομα αντίστοιχα μεταναστεύουν, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στην χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι πιο υψηλές, παρέχονται με συμβόλαια ανάλογη εργασία, ασφαλιστική κάλυψη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούν στον μετανάστη την αίσθηση της ασφάλειας όμοια σχεδόν μ' εκείνη που είχε στην πατρίδα του.
- **Άλλοι κοινωνικοί λόγοι.** Η μετανάστευση γίνεται επίσης και για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους, για λόγους ανεύρεσης συντρόφου και την δημιουργία οικογένειας, ειδικά για τις γυναίκες, που επιθυμούν να ξεφύγουν από το συχνά στενό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

Εκτός όμως από τα παραπάνω αίτια που συνδέονται κυρίως με την εξωτερική μετανάστευση, υπάρχουν και άλλα που χαρακτηρίζουν – χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούν ν' αποτελέσουν κίνητρα φυγής σε άλλη χώρα – την εσωτερική μετανάστευση. Όταν αναφερόμαστε σε εσωτερική μετανάστευση, εννοούμε την μετανάστευση των ανθρώπων εντός των συνόρων της χώρας καταγωγής τους.

Παραβλέπουν το γεγονός ότι εκτός από τη δικιά μας χώρα, υπάρχουν και άλλες πολύ μεγαλύτερες, και αν το να φύγεις από την Αθήνα για να πας Θεσσαλονίκη δεν νοείται ως μετανάστευση, το να φύγεις από τη μια άκρη της Αμερικής για να ζήσεις στο κέντρο, σίγουρα έχει τα περισσότερα χαρακτηριστικά μια “κανονικής” μετανάστευσης. Τα κυριότερα αίτια λοιπόν της εσωτερικής μετανάστευσης είναι τα εξής:

- **Η Βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας** καθώς, μια σύγχρονη πόλη είναι προϊόν της βιομηχανίας και η ίδρυση βιομηχανιών σ’ αυτές ή κοντά σ’ αυτές δημιούργησε μεγαλύτερη ανάγκη εργατικών χεριών που συνετέλεσε στην μετακίνηση των εργατών.
- **Η Εμπορική ανάπτυξη της χώρας** καθώς, παράλληλα με την βιομηχανική, η εμπορική ανάπτυξη μιας πόλης δημιουργεί συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες προσωπικού για την διακίνηση των προϊόντων, τις διεθνείς σχέσεις και τις άλλες συναλλαγές που απορρέουν απ’ αυτές. Η διαρκής ζήτηση προσωπικού από τις επιχειρήσεις που εδρεύουν κυρίως στις μεγάλες πόλεις προσελκύει συνεχώς τους νέους της υπαίθρου, όχι μόνο για οικονομικούς λόγους αλλά, και την ελπίδα της μελλοντικής απασχόλησης να μεταναστεύσουν.
- **Η Εποχιακή ανεργία**, καθώς στην ύπαιθρο η εργασία που είναι συχνά εποχιακή έχει σαν αποτέλεσμα τον υπόλοιπο χρόνο να μην αξιοποιείται ικανοποιητικά. Αντίθετα, στην πόλη η απασχόληση είναι συνεχής και συστηματική με σίγουρο εισόδημα και καλλίτερους όρους ασφάλισης.

Κεφάλαιο 3^ο

3.ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Δυστυχώς η δυσμενής αυτή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, έχει αναγκάσει δεκάδες χιλιάδες Έλληνες να μεταναστεύουν στο εξωτερικό με την ελπίδα να βρουν μια καλύτερη ζωή. Νέοι, στην πλειοψηφία τους με πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο, οι οποίοι αφού ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους, “απευθύνθηκαν” στην ελληνική αγορά εργασίας ζητώντας το αυτόνομο, μια εργασία για να μπορέσουν να φτιάξουν τη ζωή τους αξιοπρεπώς. Δεν είναι τυχαία ή για σκοπούς εντυπωσιασμού που πολλοί πλέον μιλάνε επίσημα για την “νέα ελληνική μετανάστευση”, με τη διαφορά ότι, στην εποχή μας για την φυγή των Ελλήνων δεν ευθύνεται ούτε κάποιος πόλεμος, ούτε δικτατορία κτλ. Αυτή τη φορά οι Έλληνες εγκαταλείπουν τη χώρα τους γιατί το ίδιο το κράτος δεν μπορεί να τους παρέχει εργασιακή ασφάλεια και εμπιστοσύνη.

Σύμφωνα με στοιχεία του καθηγητή του Πάντειου Πανεπιστημίου Σάββα Ρομπόλη, κατά την τελευταία δεκαετία την Ελλάδα έχουν εγκαταλείψει ήδη 850.000 Έλληνες με σκοπό να εργαστούν σε Ευρωπαϊκές χώρες, στην Αμερική και τον Καναδά, ενώ χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως αν και σκέφτονται τον επαναπατρισμό τους, τελικά τον αναβάλλουν λόγω των ασταθών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα.

Όπως εξηγεί ο καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου και επιστημονικός διευθυντής του Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ Σ. Ρομπόλης : «Η Ελλάδα μοιάζει να διώχνει τα παιδιά της καθώς οι χιλιάδες Έλληνες υψηλής τεχνικής εξειδίκευσης που εργάζονται σήμερα στο εξωτερικό δεν μπορούσαν να απορροφηθούν από το καθυστερημένο τεχνολογικά οικονομικό σχηματισμό της χώρας μας, όπως είναι η ελληνική οικονομία».

Μάλιστα όπως τονίζει ο ίδιος : « όσο πιο υψηλά προσόντα αποκτούν οι εν δυνάμει εργαζόμενοι, τόσο πιο πιθανό είναι γι’ αυτούς να επιλέξουν να εργαστούν σε ξένο κράτος παρά στην Ελλάδα».

Επιπλέον υπολογίζεται πως τα τελευταία επτά χρόνια από τη Γερμανία έχουν περάσει σχεδόν 100.000 Έλληνες, οι οποίοι είτε εργάστηκαν και επέστρεψαν στην Ελλάδα είτε εγκαταστάθηκαν σε κάποια άλλη χώρα.

Δεν είναι λίγοι και αυτοί όμως, που επιλέγουν το Βέλγιο για να κάνουν μια καινούργια αρχή, παρά τις παρόμοιες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα. Στο Βέλγιο να σημειωθεί πως καταφθάνουν κατά κύριο λόγο επιστήμονες, που αναζητούν εργασία σε τράπεζες, ερευνητικά κέντρα και εταιρείες καθώς και εργάτες, που σε αρκετές περιπτώσεις βρίσκουν εργασία που θα μπορούσαν να έχουν βρει και στην Ελλάδα.

Ενδεικτικό της αυξημένης τάσης για μετανάστευση που επικρατεί στην Ελλάδα είναι τα σχεδόν 76.000 βιογραφικά που έχουν υποβληθεί στην ιστοσελίδα Eures από Έλληνες πολίτες σε εργοδότες του εξωτερικού, ενώ η χώρα μας έρχεται 14η ανάμεσα στις 30 και πλέον χώρες από τις οποίες προέρχονται τα περισσότερα βιογραφικά σημειώματα. Οι τομείς εκείνοι που απορροφούν Έλληνες και ξένους μετανάστες είναι κυρίως ο νομικός, ο διοικητικός και ο οικονομικός και ακολουθούν εκείνοι του μάρκετινγκ και των ξενοδοχοϋπάλληλων.

3.1 Ελληνική μετανάστευση σε Γερμανία, Αυστραλία και Αμερική

Οι χώρες οι οποίες έχουν δεχτεί το μεγαλύτερο κύμα την Ελληνικής μεταναστευτικής ροής, είναι η Γερμανία, η Αυστραλία και η Αμερική. Στο σημείο αυτό θα κάνουμε μια σχετικά σύντομη αναφορά στους αριθμούς και τα δεδομένα που αφορούν τους Έλληνες μετανάστες στα κράτη αυτά.

▪ Γερμανία

Μόνο στη Γερμανία τα δύο τελευταία χρόνια έχουν μεταναστεύσει πάνω από 12.000 συμπατριώτες μας. Ο κυριότερος λόγος που οι Έλληνες επιλέγουν τη Γερμανία είναι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της χώρας, τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας, και γενικότερα η εικόνα μιας χώρας ηγέτιδας στην Ευρώπη, η οποία είναι σε θέση να προσφέρει στους εργαζόμενους όλα όσα δικαιούνται.

Σήμερα, οι Έλληνες που κατοικούν στη Γερμανία ξεπερνούν τις 280.000. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η “καθαρή μετανάστευση”, οι συμπατριώτες μας δηλαδή που πήγαν για να μείνουν και να δουλέψουν στη Γερμανία, ανέρχεται στους 12.000 “νεοεισερχόμενους” τα τελευταία δύο χρόνια.

Ηγετική θέση στην αγορά εργασίας κατέχουν οι Έλληνες εστιατορές, αφού οι περισσότεροι έχουν επικεντρωθεί στον τομέα της γαστρονομίας, των εστιατορίων και της λιανικής πώλησης με εθνικό χαρακτήρα (ελληνικά προϊόντα). Περισσότεροι από 27.500 Έλληνες που διαμένουν στη Γερμανία, είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, έναντι 60.000 Τούρκων και 50.000 Ιταλών. Το 15% των οικονομικά ενεργών Ελλήνων της Γερμανίας είναι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία, το διάστημα παραμονής του Έλληνα στη Γερμανία δεν παίζει σημαντικό ρόλο στην απόφασή του να ιδρύσει τη δική του επιχείρηση. Η πιο πολυπληθής ηλικία στον ελληνικό πληθυσμό της Γερμανίας είναι οι 40άρηδες, 31,8% των Ελλήνων ανήκουν στην κατηγορία από 45 έως 64 ετών, δηλαδή στην ομάδα εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας.

▪ **Αυστραλία**

Οι Έλληνες στην Αυστραλία αντιπροσωπεύουν το 1,9% του πληθυσμού της χώρας, και αριθμούν περίπου 412.000. Οι περισσότεροι Έλληνες κατοικούν στην Μελβούρνη και την Βικτώρια, με το 2,8% των πολιτών αυτών των δύο πόλεων να μιλούν μόνο ελληνικά.

Να σημειώσουμε ότι όπως και στην περίπτωση της Αμερικής, έτσι και για την Αυστραλία, αποτελεί ένα προορισμό ο οποίος έχει ήδη ένα πολύ μεγάλο αριθμό Ελλήνων, γεγονός που καθιστά ευκολότερες τις συνθήκες προσαρμογής και ένταξης στη τοπική κοινωνία. Σύμφωνα με ορισμένες πηγές η Μελβούρνη, είναι η πόλη με τους περισσότερους Έλληνες εκτός των Ελληνικών συνόρων.

▪ **Αμερική**

Σύμφωνα με στατιστικές μελέτες, το 2005 περίπου τρία εκατομμύρια Αμερικανοί πολίτες δήλωσαν ότι είχαν Ελληνική καταγωγή, ενώ περίπου μισό εκατομμύριο δήλωσε ότι στο σπίτι του μιλούσε μόνο ελληνικά. Επίσης ο αριθμός των πολιτών της Αμερικής που δηλώνουν Ελληνορθόδοξοι ανέρχεται στις τετρακόσιες χιλιάδες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελλήνων στην Αμερική βρίσκεται στην Νέα Υόρκη, στην Αστόρια και το Κουίνς.

Αναφορικά με τα σημερινά δεδομένα και το νέο κύμα μετανάστευσης, περίπου πέντε χιλιάδες Έλληνες έχουν συμπληρώσει αίτηση για μετανάστευση στην Αμερική. Να αναφέρουμε πάλι ότι η Αμερική προσφέρετε σαν προορισμός πολύ θετικά, ακριβώς γιατί είναι η χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό Ελλήνων μεταναστών.

Κλείνοντας να αναφέρουμε, ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού, στο σύνολο του ο Απόδημος Ελληνισμός υπολογίζεται ότι υπερβαίνει κατά πολύ τα τέσσερα εκατομμύρια (συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.). Ο υπολογισμός αυτός είναι κατά προσέγγιση, αφενός μεν διότι οι σχετικές καταμετρήσεις που έχουν γίνει από διάφορες υπηρεσίες της Ελλάδας, όσο και των χωρών υποδοχής διαφέρουν ανάλογα με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, και αφετέρου διότι υπάρχουν περιοχές όπου η καταμέτρηση παρουσιάζει δυσχέρειες. Ενδεικτικά παρουσιάζουμε τον αριθμό των Ελλήνων αποδήμων σε κάθε μια από τις πέντε ηπείρους.

Αμερική: 3.402.220

Ωκεανία:710.070

Ασία:79.350

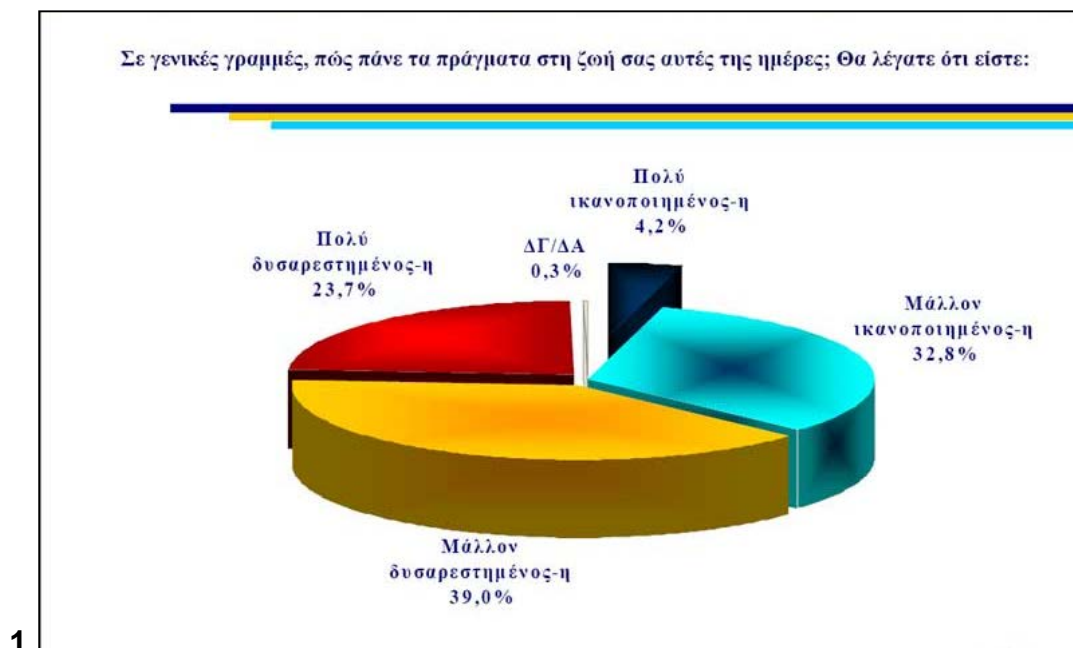
Ευρώπη:1.182.973

Αφρική:139.790

Σύνολο:5.514.403

Πηγή: Ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού: www.ggae.gr

3.2 Έρευνα πεδίου KappaResearch

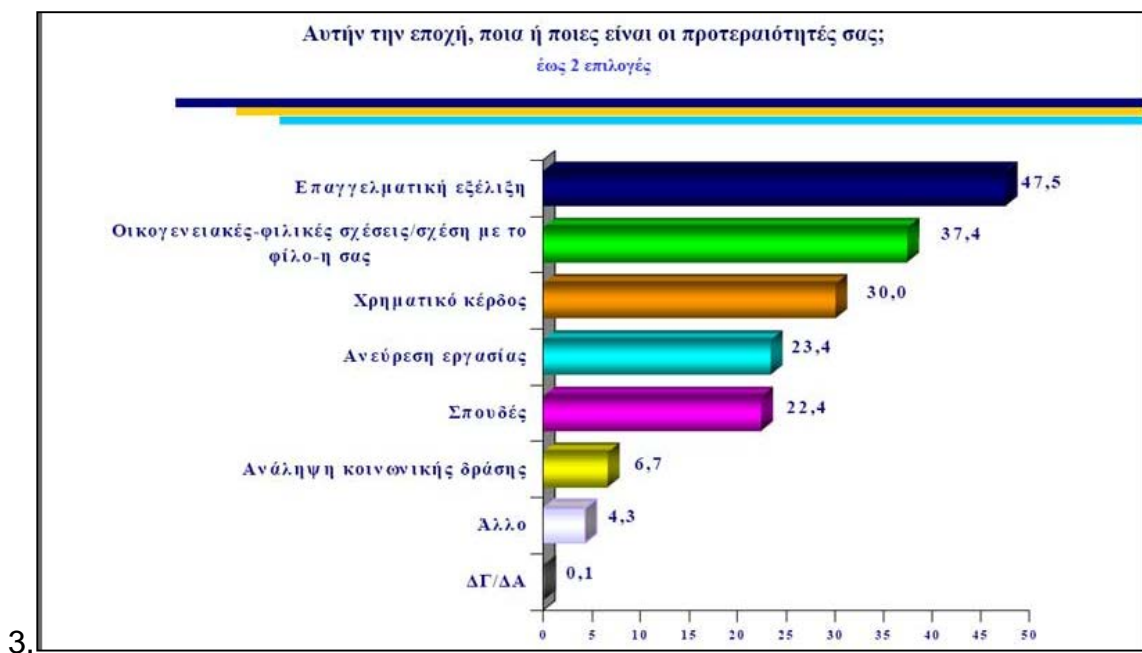
Διάγραμμα 1.

Όπως μπορούμε να καταλάβουμε από το διάγραμμα, οι έξι στους δέκα νέους Έλληνες, δηλώνει ότι είναι δυσαρεστημένοι από τη ζωή τους, ενώ μόλις το ένα τρίτο των ερωτηθέντων δηλώνει ότι είναι ικανοποιημένος.

Διάγραμμα 2.

Με συντριπτική πλειοψηφία (42,6%), η απογοήτευση δυστυχώς είναι το κυρίαρχο συναίσθημα στους νέους αυτή την εποχή. Να αναφέρουμε ότι αν αθροίσουμε το ποσοστό των αρνητικών συναισθημάτων, αυτό εκτοξεύεται περίπου στο 85%.

Διάγραμμα 3.

Σύμφωνα με το διάγραμμα, το ζήτημα που καίει αυτή τη στιγμή του νέους, είναι η επαγγελματική τους αποκατάσταση. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, η επαγγελματική σταδιοδρομία είναι από τους σημαντικότερους λόγους που οι νέοι αποφασίζουν να μεταναστεύσουν.

Διάγραμμα 4.

Σύμφωνα με το διάγραμμα 4, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων πιστεύει ότι πρέπει στην ηλικία των 20 να έχεις κατασταλάξει σχετικά με το ποιο δρόμο θα ακολουθήσεις στη ζωή σου. το ερώτημα αυτό έρχεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τα στοιχεία που έχουμε, τα οποία καταδεικνύουν ότι οι νέοι πολλές φορές επιλέγουν από πολύ νωρίς να φύγουν από την Ελλάδα.

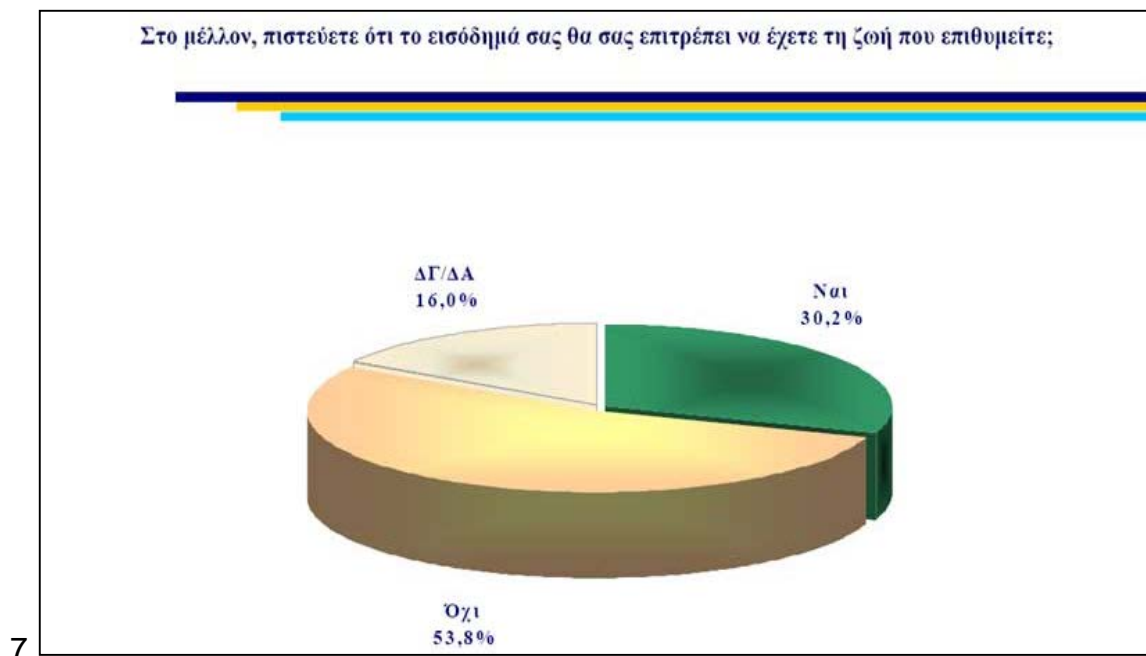
Διάγραμμα 5.

Πολύ σημαντική ερώτηση, που κατά κάποιον τρόπο μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αποτελεί και την ουσία του προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι νέοι. Η δυνατότητα εκπλήρωσης των στόχων που έχουν οι νέοι εντός της χώρας, είναι και το ζητούμενο. Η δεδομένη αδυναμία της χώρας να ικανοποιήσει αυτή την ανάγκη των νέων, είναι και η ουσιαστική αιτία που οι Έλληνες μεταναστεύουν στο εξωτερικό. Όπως βλέπουμε από το διάγραμμα, λιγότεροι από ένας στους τρεις, πιστεύουν ότι μπορούν να εκπληρώσουν τα όνειρα τους στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 6.

Όπως βλέπουμε από το διάγραμμα, περίπου 6 στους 10 νέους, δεν έχουν το εισόδημα το οποίο θα τους επέτρεπε να ζήσουν με τον τρόπο που αυτοί επιθυμούν. Ακόμη ένα διάγραμμα το οποίο συνηγορεί με την άποψη, περί φτώχειας στη χώρα. Ένας ακόμη δηλαδή από τους λόγους που οι νέοι επιλέγουν το δρόμο της μετανάστευσης.

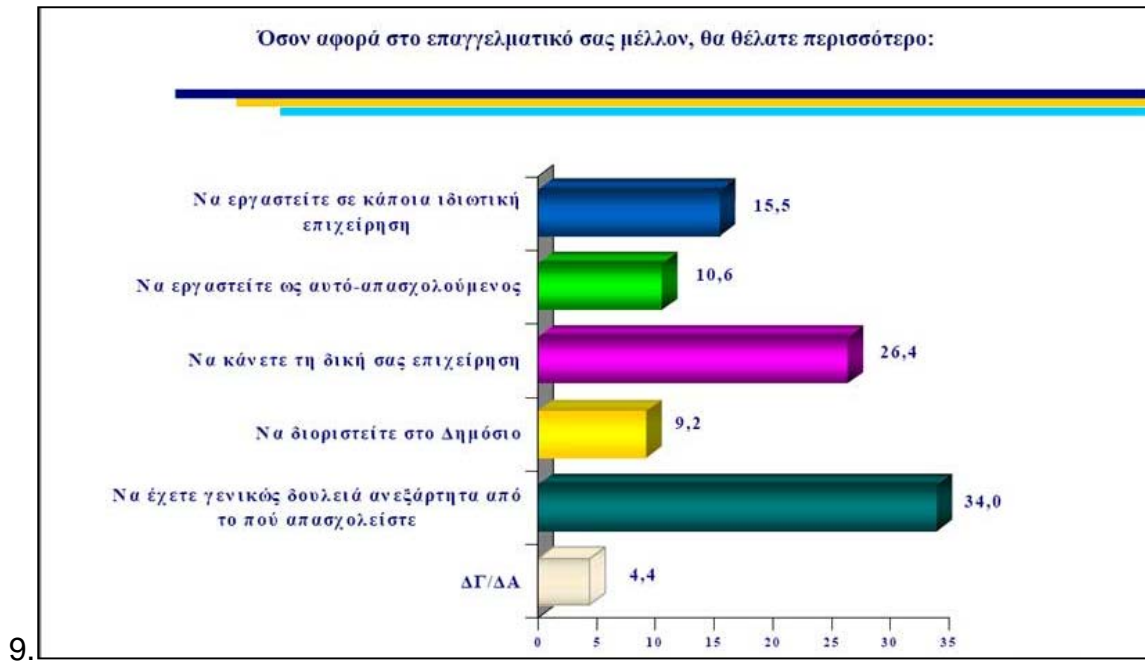
Διάγραμμα 7.

Είναι πολύ μεγάλης σημασίας η άποψη και εκτίμηση που έχουν οι νέοι για το μέλλον που πιστεύουν ότι θα έχουν. Σίγουρα όταν υπάρχει η πεποίθηση ότι η κατάσταση θα βελτιωθεί, είναι λιγότερο πιθανό να επιλέξουν το δρόμο της φυγής. Δυστυχώς ούτε αυτό το διάγραμμα έχει αποτελέσματα ενθαρρυντικά. Περισσότεροι από τους μισούς νέους, θεωρούν ότι στο μέλλον, θα έχουν το εισόδημα που επιθυμούν.

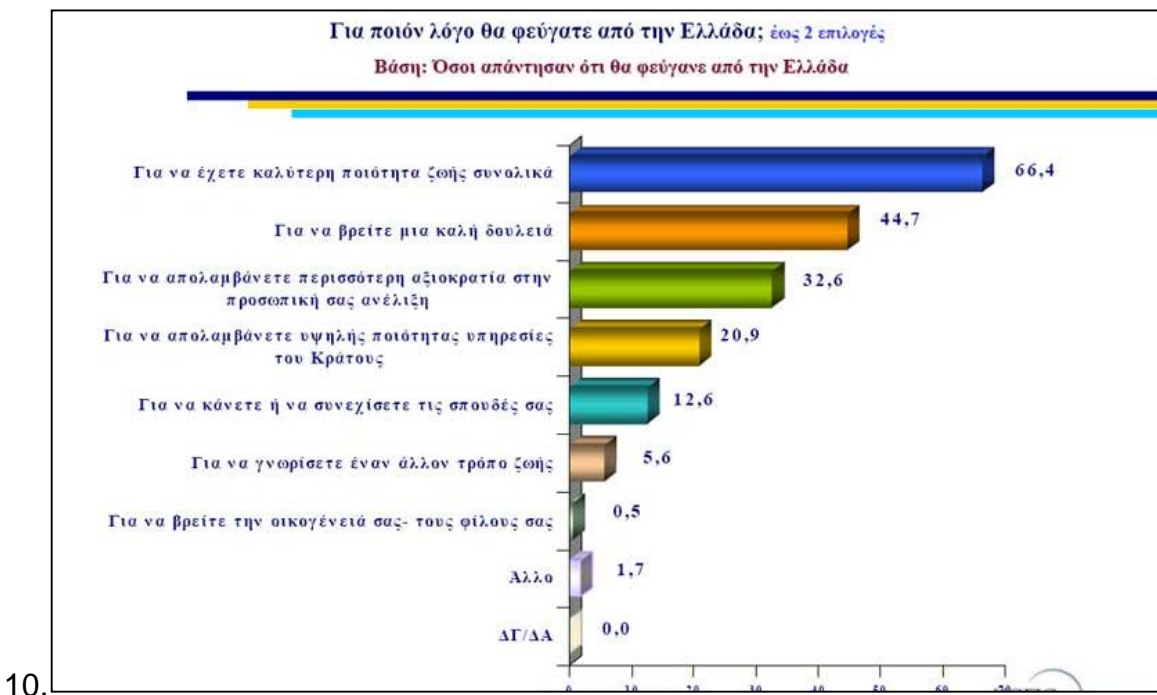
Διάγραμμα 8.

Φαινόμενο αρκετά συχνό, οι νέοι να εργάζονται σε τομείς που δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο που έχουν σπουδάσει. Το αποτέλεσμα πολλές φορές είναι η αναζήτηση εργασίας σχετικής με τις σπουδές τους, σε δουλειές εκτός της χώρας.

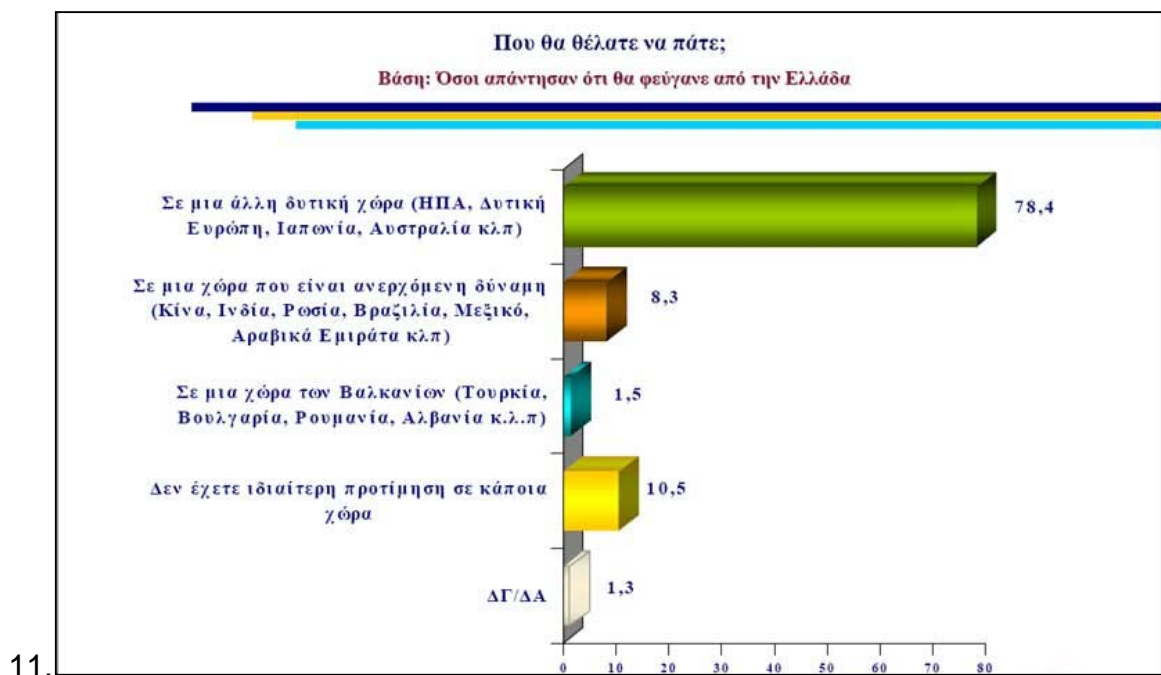
Διάγραμμα 9.

Τα αποτελέσματα αυτού του διαγράμματος είναι απογοητευτικά. Η πλειοψηφία των νέων σήμερα, είναι διατεθειμένη να εργαστεί σε οποιαδήποτε δουλειά, προκειμένου να λαμβάνει ένα μισθό που θα επιτρέπει τη ζωή με αξιοπρέπεια. Θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε ως την σημαντικότερη συνέπεια της κρίσης, την ανάγκη για εργασία σε οπουδήποτε βρεθεί.

Διάγραμμα 10.

Επίσης πολύ σημαντική ερώτηση, καθώς μας φανερώνει τους λόγους που οι νέοι επιλέγουν τη μετανάστευση. Όπως πολύ γλαφυρά παρουσιάζεται στο διάγραμμα, οι περισσότεροι λόγοι που οι νέοι επιλέγουν τον δρόμο της μετανάστευσης, αφορούν ζητήματα εργασίας, και καλύτερης ποιότητας ζωής. Δηλαδή τα αίτια έχουν να κάνουν με την δυνατότητα που τους προσφέρεται στο εξωτερικό να βρουν επιτέλους εργασία, και να μπορέσουν να φτιάξουν τη ζωή τους.

Διάγραμμα 11.

Τέλος ,η συντριπτική πλειοψηφία των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα, δήλωσε κάποια χώρα του δυτικού κόσμου ως τον προορισμό που επιθυμεί να εγκατασταθεί. Όπως μπορούμε να δούμε, περίπου οκτώ στους δέκα νέους φαίνεται να προτιμούν χώρα της δύσης με ότι αυτό συνεπάγεται. Το γεγονός αυτό είναι απόλυτα λογικό, και τα αίτια είναι τα εξής:

- Οι χώρες της δύσης σε γενικές γραμμές έχουν ανάπτυξη, και μπορούν να απορροφήσουν νέο εργατικό δυναμικό.
- Στις χώρες της Δύσης, είναι ευρέως “διαδεδομένη και αποδεκτή” η αγγλική γλώσσα.
- Πολιτισμικά οι χώρες αυτές έχουν περισσότερες ομοιότητες σε σύγκριση με άλλες χώρες.
- Σε γενικές γραμμές η μισθοδοσία είναι πολύ καλύτερη από άλλες χώρες.

- Σε αρκετές από τις χώρες του δυτικού κόσμου, υπάρχει έντονο το ελληνικό στοιχείο από προηγούμενα κύματα μετανάστευσης.
- Ορισμένες από τις χώρες αυτές έχουν ευκολότερη πρόσβαση, σε σχέση με άλλους μακρινούς προορισμούς.
- Σε αυτές τις χώρες υπάρχει μεγαλύτερο αίσθημα ασφάλειας, από ότι σε χώρες της ανατολής κτλ. Τρανταχτό παράδειγμα είναι τα βίαια γεγονότα που συμβαίνουν σε χώρες όπως είναι η Αίγυπτος, όπου το ελληνικό στοιχείο αντιμετωπίζει κινδύνους λόγω της αστάθειας που υπάρχει. Αν μη τι άλλο, στις χώρες του δυτικού κόσμου τουλάχιστον υπάρχει η διαβεβαίωση μιας σταθερής κυβέρνησης και κρατικής αρχής.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Αύξηση θνησιμότητας – Μείωση προσδόκιμου ζωής

Ένα διαφορετικό ζήτημα που προκαλεί αυτό που λέμε πληθυσμιακή ανισορροπία, είναι η αύξηση της θνησιμότητας σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Τα στοιχεία που έχουμε στα χέρια μας, καταδεικνύουν μια σημαντική για τα δεδομένα αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας. Για πρώτη φορά μετά το 1950 καταγράφεται αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας στη χώρα μας, όπου από το 2010, που η Ελλάδα εισήλθε σε κατάσταση οικονομικής ύφεσης, η βρεφική θνησιμότητα ανέβηκε στο 3,8 (ανά 1.000 παιδιά ηλικίας ως ενός έτους) από 2,7 που ήταν προ κρίσης(2008) σύμφωνα με μελέτη που διεξάχθηκε από δίκτυο ευρωπαϊών καθηγητών για λογαριασμό της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Όπως σημειώνουν οι ερευνητές, κύριο αίτιο αυτής της αύξησης είναι η άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας. Να σημειώσουμε ότι οι οικονομικές κρίσεις έχουν πάντα σημαντικές επιπτώσεις στη βρεφική θνησιμότητα και στο προσδόκιμο ζωής του πληθυσμού. Η διεθνής εμπειρία τον επιβεβαιώνει.

Στη Ρωσία, για παράδειγμα, καταγράφηκε αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας και μείωση του προσδόκιμου ζωής μετά το 1989, την περίοδο, με τη μετάβαση από το σοσιαλιστικό σύστημα στην ελεύθερη αγορά. Τότε επήλθε τεράστιο σοκ στην κοινωνία. Το προσδόκιμο ζωής μειώθηκε τέσσερα ως πέντε χρόνια λόγω του αλκοολισμού, της αύξησης καρδιαγγειακών νοσημάτων και ψυχικών διαταραχών.

Δυστυχώς οι προβλέψεις για την Ελλάδα δεν διαφέρουν και πολύ από το σενάριο αυτό, αφού σύμφωνα με ερευνητές το προσδόκιμο ζωής των Ελλήνων, αναμένεται να μειωθεί κατά δύο χρόνια σε ορίζοντα δεκαετίας. Μια από της σημαντικότερες αιτίες αυτού, είναι η ραγδαία αύξηση των καρδιαγγειακών νοσημάτων σε περιόδους οικονομικής κρίσης, λόγω πίεσης και άγχους.

Παραδείγματα αυτού του συμπεράσματος υπάρχουν δυστυχώς αρκετά. Η οικονομική κρίση στην Αμερική την περίοδο 1929-1937 οδήγησε σε 20% αύξηση των θανάτων από στεφανιαία νόσο, ενώ στην Αργεντινή τα χρόνια της μεγάλης κρίσης η ενδονοσοκομειακή θνησιμότητα αυξήθηκε σημαντικά στα καρδιαγγειακά νοσήματα, όπου διπλασιάστηκαν οι θάνατοι λόγω εμφράγματος.

4.2 Γήρανση του πληθυσμού

Αναμφίβολα, τα προβλήματα της μετανάστευσης Ελλήνων στο εξωτερικό, της ραγδαίας αύξησης της υπογεννητικότητας, και της αύξησης της βρεφικής θνησιμότητας, δημιουργούν ένα εξίσου αρνητικό φαινόμενο, αυτό της γήρανσης του πληθυσμού της χώρας. Με την φυγή δεκάδων χιλιάδων νέων από την Ελλάδα, η κοινωνία στερείται το πιο παραγωγικό της κομμάτι, που θα έδινε στη χώρα νέες γεννήσεις, και άρα την λεγόμενη “ανακύκλωση” του πληθυσμού.

Επιπλέον, με την μείωση των γεννήσεων, από τους Έλληνες που κατοικούν στην Ελλάδα η χώρα στερείτε πολύτιμο δυναμικό, απαραίτητο και για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά και για σκοπούς ασφαλείας.

Τέλος με την αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο “αφόρητη”, καθώς ανεξάρτητα από το πρόβλημα της φυγής των Ελλήνων, τα παιδιά που γεννιούνται από τους πολίτες εντός των συνόρων, γίνονται πιο ευάλωτα σε ασθένειες που μπορεί να αποφέρουν μέχρι και τον θάνατό τους.

Σύμφωνα με έκθεση της Κομισιόν η οποία παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2006 στις Βρυξέλλες διαπιστώθηκε ότι η Ελλάδα κατέχει μια θλιβερή πρωτιά ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. στην υπογεννητικότητα και τη γήρανση του πληθυσμού χώρα μας, σύμφωνα με την έκθεση της Κομισιόν, έως το 2050 και μόνον λόγω της γήρανσης του πληθυσμού της θα αντιμετωπίσει σχεδόν 12% μέση αύξηση δαπανών για συντάξεις και περίθαλψη, ποσοστό διπλάσιο από εκείνο των περισσότερων κρατών-μελών με λιγότερους από δύο

εργαζόμενους να αντιστοιχούν, στατιστικά, σε κάθε συνταξιούχο, αναλογία που επίσης είναι από τις χειρότερες στην Ένωση.

Ως αποτέλεσμα, στα υπό κρατικό έλεγχο συνταξιοδοτικά συστήματα, όπου οι συντάξεις της κάθε περιόδου πληρώνονται από τους εργαζόμενους της ίδιας περιόδου, αν οι παράμετροι (όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και ποσοστά αναπλήρωσης) των συνταξιοδοτικών συστημάτων δεν προσαρμοστούν ανάλογα, η γήρανση του πληθυσμού θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα τη ραγδαία επιδείνωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και τη δραματική αύξηση του χρέους της γενικής κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ.

Μέχρι σήμερα οι επιπτώσεις της γήρανσης στην ανάπτυξη επιδιώκεται να αντισταθμιστούν με την τεράστια πρόοδο στην τεχνολογία και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για αύξηση της παραγωγικότητας, όπως και με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών που εισέρχονται στις ανεπτυγμένες χώρες και καλύπτουν τα κενά που δημιουργούνται από τη γήρανση του εγχώριου πληθυσμού.

Για να γίνουν κατανοητές οι σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις από τη γήρανση του πληθυσμού αρκεί να δει κανείς τη μεταβολή του λόγου ηλικιωμένων (άνω των 65 ετών) σε σχέση με το εργατικό δυναμικό των χωρών (ηλικίες 15 έως 64) Έτσι λοιπόν, στις χώρες της Ε.Ε. από 18,7 ηλικιωμένους ανά 100 εργαζόμενους το 1970 και 24,4 ηλικιωμένους ανά 100 εργαζόμενους το 2005, ο λόγος αυτός υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί σε 48,6 ηλικιωμένους ανά 100 εργαζόμενους το 2050.

Στην Ελλάδα ο αριθμός των ηλικιωμένων ανά 100 εργαζόμενους αυξάνεται από 17 το 1970 σε 27 το 2005, ενώ υπολογίζεται να φθάσει σε 54 το 2050. Αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα μας βρισκόταν κάτω από το μέσο όρο σε ότι αφορά τη γονιμότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι σαφές πως αν δεν υπάρξουν ριζικές αλλαγές στην κοινωνική πολιτική της χώρας μας, εκτός από την επιδείνωση των πολλών και σοβαρών προβλημάτων που έχουν εμφανιστεί (συνταξιοδοτικό, αύξηση των δαπανών υγείας) θα υπάρξουν και σοβαρές δυσκολίες στην πραγματική σύγκλιση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Αλληπάλληλα δημοσιεύματα του Ευρωπαϊκού και Αμερικάνικου Τύπου επισημαίνουν τις άκρως ανησυχητικές διαστάσεις που λαμβάνει το Δημογραφικό στη Γηραιά Ήπειρο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να αναθερμάνει τις οικονομίες των κρατών μελών με μείωση επιτοκίων και φόρων, οι οποίες όμως δεν αποδίδουν, αφού το κύριο πρόβλημα είναι η γήρανση του πληθυσμού και οι τεράστιες οικονομικές δαπάνες (συντάξεις υγεία) που αυτή συνεπάγεται.

Επίσης σε χώρες με γερασμένο πληθυσμό συνήθως πέφτει η επιχειρηματικότητα, καθώς οι άνθρωποι είναι πιο συντηρητικοί, αποφεύγουν να αναλαμβάνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και το γεγονός αυτό έχει αρνητική επίπτωση στην οικονομία ενός τόπου.

Το σημαντικότερο ίσως που προκύπτει από τα παραπάνω (για την Ελλάδα, όπως επίσης και για την Ευρώπη) είναι πως για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση δεν αρκεί ο περαιτέρω περιορισμός του κόστους των ασφαλιστικών συστημάτων αλλά ο συνδυασμός με σειρά από άλλα μέτρα, δημοσιονομικού, οικονομικού αλλά και κοινωνικού χαρακτήρα ώστε να μπορέσουν αυτά να ανταπεξέλθουν καλύτερα στην πρόκληση του δημογραφικού προβλήματος.

Κεφάλαιο 5^ο

5.1 Εξέλιξη του πληθυσμού – Ενδότερη ανάλυση

Η εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδος σε απόλυτους όρους παρουσίασε αυξητική τάση καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου με φθίνοντα όμως ρυθμό κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Ειδικότερα, το 1971 ο πληθυσμός της Ελλάδας ανέρχονταν σε περίπου 8,8 εκατομμύρια άτομα, ενώ τρεις δεκαετίες αργότερα, ο πληθυσμός σύμφωνα με την Απογραφή του 2001 άγγιζε τα 11 εκατομμύρια (10.931.200).

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με εκτιμήσεις της Eurostat, το 2005 ο πληθυσμός της Ελλάδος ξεπέρασε τα 11 εκατομμύρια (11.075.700). Έτσι, σύμφωνα με την εκτίμηση αυτή ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξελίσσεται πτωτικά κατά την περίοδο 2001-2005 και παρουσιάζεται το χαμηλότερο ετήσιο ποσοστό αύξησης του πληθυσμού (μόλις 3,3%). Η ίδια τάση παρατηρείται σε ότι αφορά την ποσοστιαία μεταβολή (αύξηση) του πληθυσμού για το διάστημα 1991-2001, η οποία άγγιξε το 7%.

Σημειώνεται, ότι ο δείκτης πληθυσμιακής πυκνότητας παρουσιάζει συνεχή αύξηση από το 1971.Επισημαίνεται ωστόσο, ότι η πραγματοποιηθείσα ποσοστιαία αύξηση στο διάστημα που μεσολαβεί τόσο μεταξύ των δύο τελευταίων απογραφών όσο και για τις προηγούμενες περιόδους, υπερτερεί σημαντικά της αντίστοιχης αύξησης που σημειώθηκε τόσο στο σύνολο της ΕΕ-15 (3,7% στο διάστημα 1991-2001), όσο και στο σύνολο της ΕΕ-25.

Το 1998 η φυσική κίνηση στην Ελλάδα εμφανίζεται για πρώτη φορά αρνητική και έκτοτε δεν φαίνεται να έχει ανακάμψει σημαντικά. Το έτος 2004, η τιμή του δείκτη είναι μηδενική στην Ελλάδα, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-15 και ΕΕ-25) η τιμή είναι υψηλότερη της μονάδας. Η θετική -απόλυτη ή σχετική- μεταβολή στο μέγεθος του πληθυσμού, οφείλεται κατά συνέπεια αποκλειστικά στην εγκατάσταση αλλοδαπών μεταναστών στη Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ και της Eurostat, το 1981 οι γεννήσεις ανήλθαν σε 140.953 στην Ελλάδα, ενώ το 1991 μειώθηκαν στις 102.620, παραμένοντας ωστόσο καθ' όλη τη διάρκεια της ίδιας δεκαετίας πάνω από τις 100.000. Το 2002 σημειώθηκαν 102.500 γεννήσεις, ενώ το 2004 ο αριθμός τους ανήλθε σε 105.655. Στο πλαίσιο των εξελίξεων αυτών, ο αδρός συντελεστής γεννητικότητας μετά το 1995 εμφανίζει τιμές οι οποίες κυμαίνονται μεταξύ 9,6% και 9,3% (επισημαίνεται ότι το 1960 η τιμή του δείκτη ήταν περίπου διπλάσια).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αντίστοιχες τιμές στην ΕΕ-15 και στην ΕΕ-25 είναι κατά τι υψηλότερες (10,5% και 10,7% αντίστοιχα για το 2004). Όσον αφορά στην εξέλιξη του αδρού ποσοστού θνησιμότητας, παρατηρείται ότι είναι επίσης κυμαινόμενη στο διάστημα 1960-2004. Κατά τα τελευταία έτη, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, οι τιμές που καταγράφονται στην Ελλάδα είναι σχετικά υψηλότερες συγκριτικά με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Το 2004 η τιμή του δείκτη ανήλθε σε 9,4‰ και κινήθηκε στα ίδια επίπεδα με την ΕΕ-15 και ΕΕ-25 (9,5‰ και 9,3‰ αντίστοιχα). Οι τιμές του ποσοστού βρεφικής θνησιμότητας εξελίσσονται πτωτικά στο διάστημα 1960-2001. Ειδικότερα για την Ελλάδα, οι υψηλές τιμές της δεκαετίας του 1960, οι οποίες κυμαίνονταν μεταξύ 40,1% και 29,6%, μειώνονται σημαντικά και φθάνουν το 2001 στην ελάχιστη τιμή (5,9%), η οποία αν και μεγαλύτερη βρίσκεται κοντά στην αντίστοιχη της ΕΕ-15 (4,6%) και είναι χαμηλότερη από αυτήν της ΕΕ-25 (6,5%).

Συνεπώς συνάγεται ότι το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας έχει ακόμα περιθώρια βελτίωσης στη χώρα μας. Σύμφωνα με τους πίνακες επιβίωσης της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, η προσδοκώμενη ζωή στην Ελλάδα ανήλθε το 1960 κατά μέσο όρο σε 67,3 έτη για τους άνδρες και σε 70,4 για τις γυναίκες. Το 2001, οι αντίστοιχες τιμές είναι σημαντικά αυξημένες για τους άνδρες και για τις γυναίκες και δεν διαφοροποιούνται αισθητά από την κατάσταση που επικρατεί στην ΕΕ-15 (75,3 για τους άνδρες και 81,4 για τις γυναίκες),

ενώ στην ΕΕ-25 οι τιμές είναι σημαντικά χαμηλότερες (69,9 για τους άνδρες και 78 για τις γυναίκες το 2001).

Ο δείκτης που αφορά στην Προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας υπολογίζει τον αριθμό ετών που αναμένεται ότι θα ζήσουν κατά μέσο όρο χωρίς προβλήματα υγείας άτομα συγκεκριμένης ηλικίας και υπολογίζεται ως η ποσοστιαία αναλογία πληθυσμού ορισμένης ηλικίας με προβλήματα υγείας έναντι του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας χωρίς προβλήματα υγείας, καθώς, επίσης, και με στοιχεία θνησιμότητας. Ειδικότερα, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία ορίζει:

- Καλή υγεία έχει ένα άτομο ηλικίας 16 ετών και άνω, όταν έχει δηλώσει ότι έχει πολύ καλή ή καλή υγεία, χωρίς χρόνιο πρόβλημα και χωρίς κανένα περιορισμό στις καθημερινές δραστηριότητες.
- Κακή υγεία έχει ένα άτομο ηλικίας 16 ετών και άνω, όταν έχει δηλώσει ότι έχει πολύ κακή ή κακή υγεία, με χρόνιο πρόβλημα και με περιορισμό στις καθημερινές δραστηριότητες.
- Μέτρια υγεία έχει ένα άτομο ηλικίας 16 ετών και άνω, όταν δεν περιλαμβάνεται στις παραπάνω κατηγορίες.

Με βάση τα στοιχεία και τις εκτιμήσεις που προκύπτουν από δειγματοληπτική έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 1995-2003 (ΕΣΥΕ, ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ, 18.04. 2006 σ.3), διαπιστώνεται ότι:

- Όσο αυξάνεται η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση τόσο μειώνεται η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας.
- Ο δείκτης ετών προσδοκώμενης ζωής χωρίς προβλήματα υγείας κατά τη γέννηση, ανά έτη προσδοκώμενης ζωής κατά τη γέννηση, μειώθηκε κατά 1,2% για τις γυναίκες και 0,5% για τους άνδρες.
- Για τις γυναίκες, η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας κατά τη γέννηση κυμαίνεται, το χρονικό διάστημα 1995 έως 2003, μεταξύ 69,2 και 68,4 ετών, ενώ η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση κυμαίνεται μεταξύ 80,2 και 81,3 ετών.

- Για τους άνδρες, η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας κατά τη γέννηση κυμαίνεται μεταξύ 65,8 και 66,7 ετών, ενώ η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση κυμαίνεται μεταξύ 75,0 και 76,5 ετών.
- Για τις γυναίκες, η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση αυξήθηκε, το ίδιο χρονικό διάστημα, κατά 1,2 έτη, ενώ η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας κατά τη γέννηση μειώθηκε κατά 0,8 έτη.
- Για τους άνδρες, η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση αυξήθηκε κατά 1,5 έτη, ενώ η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας κατά τη γέννηση αυξήθηκε κατά 0,9 έτη.
- Η προσδοκώμενη ζωή χωρίς προβλήματα υγείας για τους άνδρες είναι η υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.2 Οι προοπτικές στην Ελλάδα και στις χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης: Εκτιμήσεις της Eurostat έως το 2050

Τις τελευταίες δεκαετίες, στον ευρωπαϊκό χώρο, έχουν συντελεστεί ριζικές αλλαγές στη συμπεριφορά της γονιμότητας. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '60, στο βόρειο και δυτικό τμήμα της Ευρώπης τα επίπεδα γονιμότητας άρχισαν να μειώνονται σημαντικά, ενώ η Νότια Ευρώπη καταγράφει αξιόλογες πτωτικές τάσεις του δείκτη με χρονική καθυστέρηση περίπου μιας δεκαετίας.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 όμως, η αρνητική αυτή εξέλιξη φαίνεται να διακόπηκε σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, με εξαίρεση τις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, οι Σκανδιναβικές χώρες άρχισαν να παρουσιάζουν βελτίωση στα επίπεδα γονιμότητας, ενώ αντίθετα οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, καταγράφουν τις χαμηλότερες τιμές.

Η δεκαετία του '90 χαρακτηρίζεται από μια φάση σταθεροποίησης. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν σαφείς και σημαντικές διαφοροποιήσεις, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες

παρουσιάζουν σήμερα επίπεδα γονιμότητας κάτω από το επίπεδο αντικατάστασης. Ο πληθυσμός που δεν ανανεώνει την ηλικιακή του δομή επαρκώς, γερνά και δημιουργεί ανισορροπίες και ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις σε κοινωνικές δαπάνες, ειδικά αν πρόκειται για γενναιόδωρα κράτη κοινωνικής πρόνοιας.

Στην Ελλάδα, το 1981 η γονιμότητα πέφτει κάτω από το όριο των 2,1 παιδιών/γυναίκα που θεωρείται ως το όριο αναπαραγωγής του πληθυσμού και έκτοτε η τιμή του δείκτη κυμαίνεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Το 1991, η τιμή μειώνεται σε 1,38 παιδιά/γυναίκα, ενώ το 2005 εκτιμάται ότι φτάνει στο επίπεδο του 1,29 παιδιών /γυναίκα, παρουσιάζοντας έτσι μια από τις χαμηλότερες τιμές στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σύμφωνα με προβολές της Eurostat (2005, baselinevariant), κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο δεκαετιών ο συνολικός πληθυσμός της ΕΕ-25 αναμένεται να αυξηθεί κατά 13 περίπου εκατομμύρια κατοίκους: από 456,8 εκατομμύρια το 2004 αναμένεται να προσεγγίσει τα 470,1 εκατομμύρια το 2025.

Όπως αναφέρεται ωστόσο, η αύξηση του πληθυσμού έως το 2025 θα οφείλεται κυρίως στην καθαρή μετανάστευση, δεδομένου ότι από το 2010 και μετά οι συνολικοί θάνατοι προβλέπεται ότι θα υπερβούν τον αριθμό των συνολικών γεννήσεων. Αναλυτικότερα, εκτιμάται ότι η επίδραση της καθαρής μετανάστευσης δεν θα εξουδετερώνει τη μείωση της φυσικής κίνησης μετά το 2025, οπότε ο πληθυσμός θα αρχίσει να μειώνεται βαθμιαία και θα ανέλθει σε 449,8 εκατομμύρια το 2050 (μείωση περίπου 20 εκατομμυρίων κατοίκων σε σύγκριση με το 2025).

Κατά τη διάρκεια ολόκληρης της περιόδου προβολής, ο συνολικός πληθυσμός της ΕΕ-25 θα μειωθεί κατά 1,5%, ως αποτέλεσμα αφενός μεν μιας αύξησης της τάξεως του 0,4% η οποία θα προέρχεται από την ΕΕ-15 και αφετέρου μιας αντίστοιχης μείωσης (11,7%) για τα δέκα νέα κράτη μέλη. Το ποσοστό πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15 έως 64 ετών) στο συνολικό πληθυσμό αναμένεται να μειωθεί δραστικά στην ΕΕ-25: από 67,2% το 2004 αναμένεται να φτάσει μόλις το 56,7% το 2050.

Θα πρόκειται δηλαδή για μία μείωση της τάξεως των 52 εκατομμυρίων κατοίκων από τις εργασιακά ενεργές ηλικιακές κατηγορίες. Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0 έως 14 ετών επίσης θα παρουσιάσει πτωτική τάση: από 16,4% το 2004 σε 13,4% το 2050. Αντίστοιχα, το ποσοστό των ηλικιωμένων (ηλικίας 65 ετών και άνω) αναμένεται να

διπλασιαστεί σχεδόν κατά τη διάρκεια της προβολικής περιόδου: από 16,4% το 2004 σε 29,9% το 2050.

Άλλωστε, το έτος 2004, ο πληθυσμός σε επτά χώρες της ΕΕ-25 μειώθηκε (Τσεχία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία και Σλοβακία), ενώ ταυτόχρονα αναμένεται ότι θα μειωθεί σε ακόμη έξι χώρες μέχρι το 2020: Ιταλία (από το 2013), Γερμανία και Σλοβενία (από το 2014), Πορτογαλία (από το 2018), Ελλάδα (από το 2020) και Ισπανία από το (2022). Μέχρι το 2050, αναμένεται να ακολουθήσουν παρόμοια τάση η Φινλανδία (από το 2028), η Αυστρία (από το 2029), η Δανία (από το 2032), η Ολλανδία (από το 2036), το Βέλγιο (από το 2037), το Ηνωμένο Βασίλειο (από το 2040) και η Γαλλία (από το 2042).

Από την άλλη πλευρά, αύξηση θα συνεχίζουν να εμφανίζει η Ιρλανδία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα και η Σουηδία. Την περίοδο 2004-2050, οι μεγαλύτερες μειώσεις στο μέγεθος του πληθυσμού αναμένεται ότι θα σημειωθούν στις περισσότερες από τις νεοενταγμένες χώρες: Λετονία (-19.2%), Εσθονία (-16.6%), Λιθουανία (-6.4%), Τσεχία (-12.9%), Ουγγαρία και Σλοβακία (-11.9%) και Πολωνία (-11.8%). Αντίθετα, οι υψηλότερες αυξήσεις αναμένεται ότι θα σημειωθούν στο Λουξεμβούργο (+42.3%), στην Ιρλανδία (+36.0%), στην Κύπρο (+33.5%) και στη Μάλτα (+27.1%).

Στην Ελλάδα πραγματική μείωση πληθυσμού προβλέπεται ότι θα σημειωθεί το 2050 (-3.7%), καθώς τόσο το 2015 όσο και το 2025 προβλέπεται ποσοστιαία αύξηση κατά 3,2%. Όσον αφορά στους ηλικιωμένους (65 ετών και άνω), το μερίδιο που κατέχουν στο σύνολο του πληθυσμού αναμένεται ότι σε όλο το διάστημα της προβολικής περιόδου θα αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς. Οι χώρες με τις υψηλότερες αναλογίες το 2050 προβλέπεται να είναι: η Ισπανία (35,6%), η Ιταλία (35,3%) και η Ελλάδα (32,5%).

Σημαντικό, επίσης, θα είναι το ποσοστό των υπερήλικων (80 ετών και άνω), το οποίο αναμένεται να τριπλασιαστεί. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, δεδομένων των εξελίξεων, η πλειοψηφία των δημογραφικών δεικτών θα επηρεαστεί καταλυτικά. Ισχυρότερη αναμένεται να είναι η μεταβολή στο δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων, ο οποίος στην ΕΕ-25 από 24,5% το 2004 προβλέπεται ότι θα αυξηθεί σε 52,8% το 2050, σε αντίθεση με τις ασθενείς διακυμάνσεις που θα καταγράψει στο ίδιο διάστημα ο δείκτης εξάρτησης νέων.

Αντίστοιχα, ο ολικός δείκτης εξάρτησης από 48,9% το 2004 αναμένεται να προσεγγίσει το 76,5% το 2050. Με άλλα λόγια, ενώ το 2004 αντιστοιχούσε περίπου ένα εξαρτώμενο άτομο (νέος ή ηλικιωμένος) για κάθε δύο άτομα της παραγωγικής ηλικίας, το έτος 2050 θα αντιστοιχούν τρία εξαρτώμενα άτομα σε κάθε τέσσερα άτομα παραγωγικής ηλικίας. Ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων το 2050 θα εμφανίζει τις υψηλότερες τιμές στην Ισπανία (67,5%) και στην Ελλάδα (58,8%). Αντίστοιχα, για το ίδιο έτος, η τιμή του δείκτη εξάρτησης νέων (22,3%) θα είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ-25.

Κεφάλαιο 6°

6.1 Προτάσεις για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος

Το δημογραφικό πρόβλημα, είναι ζήτημα το οποίο απαιτεί την προσοχή, αλλά και την προσπάθεια όλων για να λυθεί. Σε καμία περίπτωση, ένα τόσο δύσκολο πρόβλημα δεν μπορεί να επιλυθεί με λύσεις “πυροτεχνήματα” που πολλές φορές ανακοινώνονται άπλα και μόνο για σκοπούς ψηφοθηρικούς. Πιο κάτω θα καταθέσουμε μια σειρά από προτάσεις, οι οποίες θεωρούμε ότι αν εφαρμοστούν ορθά και στον σωστό χρόνο, μπορούν αν όχι να λύσουν εντελώς το πρόβλημα, τουλάχιστον να ανακουφίσουν σε κάποιο βαθμό την κατάσταση. Οι λύσεις που προτείνουμε είναι οι ακόλουθες.

- Παροχή ειδικών προνομιακών δανείων σε πολύτεκνες οικογένειες, ούτως ώστε, να μην αποτελεί το οικονομικό τροχοπέδη στην γέννηση παιδιών.
- Διευκόλυνση της εργαζόμενης μητέρας, με την δημιουργία περισσότερων βρεφονηπιακών σταθμών, για την προστασία και την φύλαξη παιδιών.
- Θέσπιση κανόνων οι οποίοι θα κατοχυρώνουν την εργασίας της γυναίκας στις περιπτώσεις όπου αυτή κυοφορεί.
- Στήριξη από τη πλευρά της πολιτείας των ζευγαριών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπογεννητικότητας. Τέτοια στήριξη περιλαμβάνει ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, και ψυχολογική - συμβουλευτική υποστήριξη.

- Προβολή της οικογένειας και της μητέρας ως πρότυπα της κοινωνίας, καθώς η έντονη αμφισβήτηση του θεσμού της οικογένειας, η απαξίωση και πολλές φορές ο χλευασμός της πολύτεκνης οικογένειας πρέπει να ξεπεραστούν ως αντιλήψεις και συμπεριφορές.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων στις οικογένειες που αποκτούν τρίτο παιδί.
- Δημιουργία παιδείας, που να προάγει την ανάγκη για γονιμότητα.
- Μοριοδότηση των πολύτεκνων οικογενειών, σε διαγωνισμούς.

6.2 Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας αυτή τη μελέτη, μπορούμε να πούμε ότι έχουμε γίνει σοφότεροι σε αρκετά ζητήματα που αφορούν την πατρίδα μας και κατ'επέκταση και εμάς τους ίδιους. Μέσα από την συλλογή στοιχείων και αποδείξεων, μπορέσαμε να εντοπίσουμε την ουσία του μεγάλου προβλήματος που λέγεται μετανάστευση των Ελλήνων στο εξωτερικό, να προσδιορίσουμε τα αίτια που το προκαλούν, καθώς και τις συνέπειες που επιφέρει στην χώρα μας.

Επίσης μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, μπορέσαμε να καταγράψουμε το δαιδαλώδες πρόβλημα της υπογεννητικότητας, να εντοπίσουμε τις ρίζες του, αλλά να καταθέσουμε μια σειρά από προτάσεις ικανές να ανακουφίσουν την διαμορφούμενη κατάσταση. Σημαντικό εργαλείο της εργασίας πρέπει να τονίσουμε ότι αποτέλεσε η έρευνα που είχε διενεργήσει η εταιρεία ερευνών KarraResearch, με θέμα την μετανάστευση των νέων Ελλήνων.

Αξιοποιώντας τα στοιχεία και τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, μπορέσαμε να “ρίξουμε φως” σε αρκετά από τα σκοτεινά σημεία του φαινομένου αυτού, που τόσο πολύ πλήττει την πατρίδα μας. Πέραν από τα δύο αυτά φλέγοντα ζητήματα, που αποτελούσαν και την ουσία της μελέτης, δώσαμε βάρος και σε αρκετά “δευτερεύοντα” προβλήματα, και μπορέσαμε μέσα από την σφαιρική τους παρουσίαση να τα αναδείξουμε και αυτά, και να τα τοποθετήσουμε στη σωστή τους διάσταση.

Μερικά από αυτά τα ζητήματα ήταν, η πτώση του προσδόκιμου ζωής, η ραγδαία γήρανση του πληθυσμού, οι συνέπειες της κρίσης στην ζωή των πολιτών κτλ. Κλείνοντας, θα παραθέσουμε τα σημαντικότερα συμπεράσματα, στα οποία έχουμε καταλήξει, μέσα από τη συνολική ενασχόληση μας με το αντικείμενο. Τα σημαντικότερα συμπεράσματα είναι τα εξής:

- Η Ελλάδα έχει μια μακρά ιστορία στη μετανάστευση, όπου πολλές φορές στο παρελθόν, οι Έλληνες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα, για ένα καλύτερο μέλλον.
- Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη.
- Τα κυριότερα αίτια της μετανάστευσης, είναι οικονομικής και πολιτικής φύσεως.
- Επτά στους δέκα Έλληνες θα έφευγαν από την χώρα, αν τους δινόταν η ευκαιρία.
- Τέσσερις στους δέκα Έλληνες, έχουν ήδη προβεί σε ενέργειες για να φύγουν στο εξωτερικό.
- Πιο ελκυστικός προορισμός για τους Έλληνες που θέλουν να μεταναστεύσουν, είναι διάφορες χώρες του Δυτικού κόσμου, όπως είναι η Αμερική και η Γερμανία.
- Έξι στους δέκα Έλληνες, που έχουν αποφασίσει να μεταναστεύσουν, έχουν δηλώσει, ότι θα προτιμούσαν να μείνουν μόνιμα στο εξωτερικό και όχι προσωρινά.
- Ένας στους τέσσερις Έλληνες, σε ερώτηση σχετικά με το μέλλον του, δηλώνει ότι δεν είναι καθόλου αισιόδοξος, γεγονός πολύ αρνητικό, καθώς όπως έχουμε εξηγήσει, η ψυχολογία και οι απόψεις των πολιτών, διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην όλη αντιμετώπιση της κατάστασης.
- Οι χώρες που έχουν υποδεχτεί τον μεγαλύτερο αριθμό Ελλήνων μεταναστών, είναι η Αμερική, η Αυστραλία και η Γερμανία.
- Η οικονομική ασφυξία της χώρας, αποτελεί την αρνητικότερη συνέπεια της μετανάστευσης, καθώς στερεί από τη χώρα, το δυνατότερο και ποιοτικότερο δυναμικό.

- Ως υπογεννητικότητα ορίζουμε, την γέννηση λιγότερων από δύο παιδιών στην κάθε οικογένεια, καθώς με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η αντικατάσταση των γονιών, και κατ' επέκταση ολόκληρης της εθνοτικής ομάδας.
- Ο ρυθμός γεννήσεων στη Ελλάδα βρίσκεται στο 1,31, τη στιγμή που το ελάχιστο όριο το οποίο εξασφαλίζει την συνέχιση της εθνοτικής ομάδας είναι στο 2,1.
- Ο ρυθμός γεννήσεων ακολουθεί καθοδική πορεία τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα.
- Κυριότερες αιτίες που προκαλούν την υπογεννητικότητα, είναι οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα νεαρά ζευγάρια, και η νέα θέση την γυναίκας στην κοινωνία, η οποία έχει διαφοροποιηθεί σε σύγκριση με το παρελθόν, λόγω της ανάγκης για οικονομική βοήθεια στα έξοδα της οικογένειας.
- Η μείωση της εθνικής ασφάλειας, η κυριότερη συνέπεια της υπογεννητικότητας, στην Ελλάδα.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων στα ζευγάρια, το αποδοτικότερο μέτρο ενάντια στην ραγδαία αύξηση της υπογεννητικότητας.
- Μεγάλη αύξηση του ρυθμού θνησιμότητας των Ελλήνων, κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης, που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των καρδιαγγειακών νοσημάτων, αλλά και άλλων ασθενειών που οφείλονται στην αύξηση του άγχους και της πίεσης.
- Ραγδαία μείωση του προσδόκιμου ζωής των Ελλήνων, όπου για πρώτη φορά τις τελευταίες δεκαετίες έχει μειωθεί.
- Συνέπεια των προβλημάτων που έχουν αναφερθεί (μετανάστευση, υπογεννητικότητα), είναι η γήρανση του πληθυσμού της Ελλάδας, με το ποσοστό των ηλικιωμένων πολιτών να φθάνει τους 54 σε 100 άτομα μέχρι το 2050.

Βιβλιογραφία

- Ακαδημία Αθηνών, 1990, *Το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας, υπογεννητικότητα και γήρανση του πληθυσμού*, Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Κοινωνίας, Αθήνα.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, (2000), *Επιθυμητό και πραγματικό μέγεθος οικογένειας, Γεγονότα του κύκλου της ζωής*
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (2006), «*Η δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα*», Διονύσιος Μπαλούρδος
- Δρεπτάκης Μ., 1996, *Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990*, Αθήνα, ΙΑΔΗΠ.
- ΕΔΗΜ, 1988, *Ευρωπαϊκή Δημογραφική Κοινότητα - θέση της Ελλάδας*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ, 1956-2007, *Στατιστική της φυσικής κίνησης του πληθυσμού της Ελλάδας*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ, 1960-2007, *Στατιστική Επετηρίς*, Αθήνα.
- Κοτζαμάνης Β., Σοφιανόπουλος Κ., 2008, *Η συμβολή των αλλοδαπών στη γεννητικότητα και τη γονιμότητα του πληθυσμού της Ελλάδας, Δημογραφικά Νέα*, Σεπτέμβριος- Οκτώβριος, τεύχος 1.
- Λώλης Δ., (επιμ.) 2001, *Υπογεννητικότητα: Το σημαντικότερο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας*, Αθήνα, Παρισιανός.
- Πολύζος Ν., 1981, *Δημογραφική πρόκληση: υπογεννητικότητα και γήρανση στην Ελλάδα*, Εξάντας, Αθήνα.
- Έρευνα εταιρείας Kappa Research www.kaparesearch.gr
- Δελτίο τύπου 31/01/2011 , ΕΛΣΤΑΤ
- Δελτίο τύπου 01/08/2013 , ΕΛΣΤΑΤ
- Βίκιπαιδεία , ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια , <http://www.wikipedia.org/>